

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞI
VE SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGILARI İLE KENDİNE
SAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya ALIMCI

İstanbul
Ekim, 2018

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞI VE
SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGILARI İLE KENDİNE SAYGILARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Derya ALIMCI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU

İstanbul
Ekim, 2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

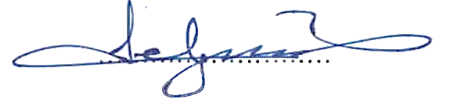
Başkan Dr. Öğr. Üyesi M. Yüksel ERDOĞDU (Danışman)

Üye Dr. Öğr. Üyesi İbrahim TAŞ

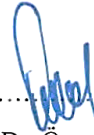

Üye Dr. Öğr. Üyesi Belgin PARLAKYILDIZ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Ve Sosyal Görünüş Kaygıları İle Kendine Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Derya ALIMCI

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, Türkiye’deki ortaokul seviyesinde bulunan öğrencilerin kendine saygılarının, sosyal görünüş kaygıları, birbirlerine uyguladıkları ve maruz kaldıkları akran zorbalığı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple kendilerine saygıları ile birlikte, sosyal görünüş kaygıları ve akran zorbalıkları da ölçülmüştür.

İlkokul, ortaokul, lise seviyelerinde hatta ana sınıfı seviyesinde bile öğrenciler akran zorbalığı denen bir sorunla başa çıkmaya çalışmaktadır. Araştırma konum ise, çalıştığım çeşitli eğitim kurumlarında yaptığım gözlem sonucu zihnimde uyanan bir merak ile ortaya çıkmıştır. Rehberlik servisine sıklıkla başvurdukları sorunlardan ve ergenlerin aralarındaki iletişime dair yaptığım gözlemden yola çıkarak, araştırma konusu sosyal görünüş kaygısı, akran zorbalığı ve kendine saygı konuları etrafında toplandı. Bu konular arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek ve elde edilen verileri bilimselliğe dayandırmayı amaç edinerek gerekli araştırmaları tamamladım.

Tez çalışmamın her aşamasında yol gösteren ve büyük emeği olan saygı değer danışmanım Doç.Dr. Mustafa Yüksel ERDOĞDU’ya yardımlarından dolayı şükranlarımı sunar, teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmam boyunca benden desteğini ve sevgisini esirgemeyen aileme ve aynı zamanda meslektaşım olan eşim Mustafa Oğulcan ALIMCI’ya teşekkürlerim sonsuzdur.

Derya ALIMCI

İstanbul - 2018

ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN AKRAN ZORBALIĞI VE SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGILARI İLE KENDİNE SAYGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Derya ALIMCI

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez danışmanı: Doç. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU

Ekim-2018, 91 Sayfa

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığı ve sosyal görünüş kaygıları ile kendine saygıları arasındaki ilişkiyi incelemek olarak belirlenmiştir. Araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında Bilecik ili Osmaneli ilçesi içindeki tüm ortaokul öğrencileridir. Bu sebeple alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden evreni temsil eden üç ortaokul random seçilmiştir. Bu okullardan araştırmaya gönüllü olarak katılan 205 kız, 223 erkek toplam 428 öğrenci örneklem olarak alınmıştır. Araştırmada öğrencilere “Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu, Kendine Saygı Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği” ile araştırmacı tarafından geliştirilen bilgi formu uygulanmıştır. Ölçeklerin puanları normal dağılım göstermemektedir. Bu yüzden ikili değişkenler arasındaki farkın anlamlılığına bakmak için Mann Whitney U testi, ikiden fazla değişkenli olanlar arasındaki farkın anlamlılığına bakmak için Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. Kendine Saygının, Sosyal Görünüş Kaygısı ve Akran Zorbalığı ile arasındaki ilişkiyi ölçmek için Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı analizi yapılmıştır.

Yapılan araştırmada akran zorbalığı izole edilme davranışına maruz bırakılma ve sosyal görünüş kaygısı ile kendine saygı arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Aynı zamanda sosyal görünüş kaygısı ve kendine saygı arasında anlamlı fakat ters yönlü bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları arttıkça, kendilerine saygılarının düşmekte olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak sosyal görünüş kaygısı ve akran zorbalığı alt boyutları bireyin kendine saygısı ile ilişkilidir.

Anahtar Sözcükler: kendine saygı, akran zorbalığı, sosyal görünüş kaygısı, benlik saygısı.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PEER BULLYING AND SOCIAL APPEARANCE CONCERNS AND SELF-ESTEEM IN SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Derya ALIMCI

MA, Guidance and Psychological Counselling

Thesis supervisor: Prof. M. Yüksel ERDOĞDU

October-2018, 91 Pages

The main aim of this study was to examine the relationship between self-esteem and peer bullying and social appearance concerns of middle school students. The sample consists of middle school students in the Osmaneli district of Bilecik province during the academic year 2016-2017. The samples representing the universe were selected randomly as the lower, middle and upper socio-economic levels. A total of 428 students (205 girls and 223 boys) were recruited from these schools as a volunteers. In the study, Peer Bullying Scale Adolescent Form, Self-Respect Scale, and Social Appearance Anxiety Scale were administered. Since the scores of the scales did not show normal distribution, Mann Whitney U test was used for the significance of the difference between the binary variables and Kruskal Wallis-H test was used for the significance of the difference between those with more than two variables. In order to measure the relationship between Self-Esteem with Social Appearance Anxiety and Peer Bullying, Spearman Rho Correlation Coefficient was analyzed. Moreover, there was a significant positive relationship between social appearance anxiety and self-esteem. Furthermore, a statistically significant but inverse relationship was found between social appearance anxiety and self-esteem. Such that as students' social appearance concerns increased, their self-esteem decreased. As result, social appearance anxiety and peer bullying are related to self-esteem in the sub-dimension.

Key Words: self-esteem, peer bullying, social appearance anxiety, middle school children.

İÇİNDEKİLER

Jüri Üyelerinin İmza Sayfası.....	i
Bilimsel Etik Bildirimi.....	ii
Ön Söz.....	iii
Özet	iv
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vi
Tablolar Listesi.....	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1.Problem.....	1
1.2.Amaç.....	4
1.3.Önem.....	5
1.4.Varsayımlar	6
1.5.Sınırlılıklar	6
1.6.Tanımlar	7
1.7. Kısaltmalar	8

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1.Kaygı.....	9
2.2.Sosyal Kaygı.....	11
2.3.Sosyal Görünüş Kaygısı.....	12
2.4.Benlik Gelişimi.....	16
2.5.Kendine Saygı.....	19
2.6.Akran Zorbalığı.....	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli.....	26
3.2. Evren ve Örneklem.....	26
3.3.Veritoplama Araç ve Teknikleri	27

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	27
3.3.2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu	28
3.3.3. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	29
3.3.4. Kendine Saygı Ölçeği	30
3.4.Verilerin Toplanması	31
3.5.Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Teknikler	31

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR	33
-----------------------------------	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	64
--	-----------

5.1. Tartışma ve Sonuç.....	64
5.2. Öneriler	73

KAYNAKÇA	75
-----------------------	-----------

EKLER	83
--------------------	-----------

Ek-1 Bilecik Valiliğinin Olur Yazısı	83
Ek-2 Kişisel Bilgi Formu	84
Ek-3 Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	85
Ek-4 Tayfun Doğan'ın İzin Yazısı	86
Ek-5 Kendine Saygı Ölçeği	87
Ek-6 Atlas Ayşe Bogenç'in İzin Yazısı	88
Ek-7 Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği – Ergen Formu.....	89
Ek-8 Tuncay Ayas'ın İzin Yazısı	91

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları.....	26
Tablo 3.2.2. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımları	27
Tablo 3.3.3. Öğrencilerin Sınıflara ve Cinsiyetlere Göre Dağılımları.....	27
Tablo 4.1. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı, Akran Zorbalığı Ve Kendine Saygı Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri	33
Tablo 4.2. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	34
Tablo 4.3. Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	35
Tablo 4.4. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	37
Tablo 4.6. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Sözel Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	38
Tablo 4.7. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği İzolasyon Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	39
Tablo 4.8. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	40
Tablo 4.9. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Kurbanlık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	41
Tablo 4.10. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Zorbalık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları	42
Tablo 4.11. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Mann Whitney U testi Sonuçları	43
Tablo 4.12. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	44
Tablo 4.13. Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	46
Tablo 4.14. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	48

Tablo 4.15. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Sözel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	50
Tablo 4.16. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği İzolasyon Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	51
Tablo 4.17. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları.....	53
Tablo 4.18. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları.....	55
Tablo 4.19. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Eşyalara Zarar Verme Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Test Sonuçları.....	57
Tablo 4.20. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Kurbanlık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları.....	59
Tablo 4.21. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Zorbalık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	60
Tablo 4.22. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları	62
Tablo 4.23. Kendine Saygı Ölçeği ile Sosyal Görünüş Kaygısı ve Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki	63

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, araştırılan konuyla ilgili kuramsal çerçeve, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmayla ilgili gerekli tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem

İnsan, hayatı boyunca çeşitli gelişim dönemlerinden geçmekte ve değişimler geçirmektedir. Tüm bu süreç içerisinde barınma, beslenme, giyinme, güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra sevilme, kabul görme, sevmeye ve sosyalleşmeye de ihtiyaç duymaktadır. Sosyalleşme, temel ihtiyaçları kadar önemli bir yere sahiptir. Buna bağlı olarak insanlar bu ihtiyaçlarını sağlıklı bir şekilde giderebilmeleri için sosyal ortamda kabul görme, iyi bir izlenim oluşturmaları gibi istekler oluşturabilmektedir (Ülkü, 2017). Sosyalleşmenin ilk adımı ise ailede atılır. Çocuk önce anne ve babasıyla iletişim kurar. Beklenen yaşa geldiği zaman da okula yönlendirilir. Okulda sağlıklı bir birey olması, toplumsal yaşama uyum sağlayabilmesi ve gerekli yaşam becerilerini kazanması beklenmektedir. Çocuğun bu eğitim süreciyle birlikte sosyalleşme süreci de devam etmektedir.

Çocuk, zorlukları ve kolaylıklarıyla asıl toplumsal uyum sürecini okulda deneyimlemeye başlar. Birey, okulda her ne kadar faydalı ve olumlu şeyler öğrense de, zararlı ve olumsuz başka davranışlarla da tanışır. Örneğin; gerçeğe aykırı şeyler söylemek, bir şeyler çalmak, küfretmek, kendine ait olmayan eşyalara zarar vermek, fiziksel ve sözel saldırılarda bulunmak bu tür olumsuz davranışlara örnek olarak verilebilir. Bazı durumlarda bu olumsuz davranışları uygulayan kişi kendisi olabilirken, bazen de bu davranışlar yüzünden mağdur kişi olabilir. Kimi zaman büyükleri tarafından bu saldırılara maruz kalabilirken kimi zaman da yaşlıları tarafından saldırıya uğrayabilmektedir. Tura (2008), yaptığı çalışmada akran zorbalığını inceleyerek maruz kalma faktörlerini detaylı olarak ele almıştır.

Toplumsal uyum sürecindeyken çocuk zaman zaman bazı zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu zorluklar bazen akran zorbalığı olabilirken bazen de edindiği başarısızlık deneyimleri olabilmektedir. Aslında karşılaştığı bu güçlükler hem kendini

daha iyi tanınmasına, kendini keşfetmesine, sınırlarını ve sınırlılıklarını öğrenebilmesine yardımcı olurken, aynı zamanda kendini olumlu ya da olumsuz yargılamasına yol açabilmektedir. Yaptığı bu değerlendirme sonucunda da kendine dair farklı inançlar geliştirebilmektedir. Bu durumun kendine saygı ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Her insanın geçirdiği gelişim ve değişim süreçleri sosyalleştiği çevreden ve edindiği deneyimlerden etkilenebilmektedir. Bireyin sosyalleşme ihtiyacının yanı sıra, sosyal ortamda kabul görme ve iyi bir izlenim oluşturabilme gibi istekleri de olabilmektedir. Dolayısıyla zaman zaman sosyal görünüşleri ile ilgili kaygı yaşayabilmektedirler. Işıkol (2013) çalışmasında, kişinin dış görünüşüyle ilgili hissettiği ve başkaları tarafından kötü değerlendirilebilme ihtimaline karşı yaşadığı kaygıları sosyal görünüş kaygısı olarak açıklamaktadır.

Ergenlik bireyin çok yönlü olarak değişim geçirdiği dönemlerden biridir. Ergen birey, bu dönemde fiziksel, psikolojik, toplumsal ve zihinsel değişimler geçirmektedir. Bazı özelliklerini kabullenmekte ve bedenini etkili bir biçimde kullanmayı öğrenmekte iken, bazı özelliklerini kabullenmekte zorlanabilmektedir. Hatta bu alanlar farklı gelişim düzeyinde olabilir ve bu durum çocuğun uyumunu zorlaştırabilir. Bu süreci sağlıklı bir şekilde atlatan ergenler, sorunlarını çözmeden daha etkili yollar bulabilmekte ve üretkenliklerini arttırabilmektedirler. Gürsoy (2010) araştırmasında ergenliği bireyin fiziksel, toplumsal, bilişsel olgunlaşma dönemi olarak ifade etmekte ve bu dönemdeki bireylerin topluma, zamana ve kültürüne uygun roller edinmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Özellikle ergenlik döneminde tüm bu toplumsallaşmanın yanı sıra birey, hem bilişsel alanda değişim yaşarken, kimlik gelişimi de devam etmektedir. Bu durum bireyin psikolojik açıdan büyük bir karmaşa yaşamasına sebep olmaktadır (Derman, 2008).

İnsanların sosyal görünüş kaygıları ile ilişkili olduğu düşünülen birçok değişken söz konusu olabilir. Bunlardan biri de kendine saygıdır. Bireyin popüler olma isteğinin, fenomen ya da ünlü olarak gördükleri kimselere özenmelerinin, onlar gibi olmayı istemelerinin, sıklıkla kendini başkalarıyla kıyaslamada bulunmalarının, iyi görünme ve örnek alınma isteği duymalarının, kolay yoldan ve hızlıca isteklerini gerçekleştirme beklentilerinin, beğenilme, tanınma arzularının ve sosyal medya bağımlılıklarının sosyal görünüşlerine dair duydukları kaygıyı hatta kendilerine olan saygılarını

etkileyebileceği düşünülmektedir. Kuzgun (2016) araştırmasında kendine saygı kavramını, benlik saygısı olarak da ifade etmektedir. Benlik kavramını, bireyin kendisini nasıl gördüğü, nasıl algıladığı ve bu algıların birbirleri ile anlamlı bir bütün oluşturabilmesi olarak açıklamıştır. Bireyin kendisine dair olumsuz bir algıda bulunmasının veya çelişkide kalmasının kendine saygısını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Hatta Işıkol (2013) çalışmasında sosyal görünüş kaygısının bireyin benlik saygısının dışında yemek yeme alışkanlıklarını, sosyalleşme korkularını, cinsel kimlik ve etkinliklerini, sosyal hayatlarını ve ruhsal iyilik hallerini de önemli ölçüde etkileyebildiğini belirtmiştir.

Sosyal görünüş kaygısı bireyin başkaları tarafından nasıl algılandığı konusunda yaşadığı kaygı durumudur. Birey sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılarken, başkaları üzerinde olumlu bir intiba bırakma isteği duyabilmektedir. Bu olumlu izlenim bazen fiziksel özellikler aracılığıyla oluşturulmak istenirken bazen de davranışlar ve iletişim şekilleri ile gerçekleştirilmek istenebilmektedir. Yaman, Kosu, Tesneli, Yalvarıcı ve Gelen'in (2008) yaptıkları çalışmada da insanların, sosyal etkileşimde buldukları kişiler üzerinde pozitif bir etki bırakmak istedikleri belirtilmektedir. Bu sebeple bazı insanların, özellikle fiziksel görünüşleri hakkında endişe duyabildiklerini ifade etmektedirler. Fakat yaşadıkları bu endişenin, başkasının kendileri hakkında ne düşündükleri ve başkaları tarafından nasıl algılandıklarıyla ilgili olduğunu vurgulamışlardır. Bu endişeyi sosyal fizik kaygısı ya da sosyal görünüş kaygısı olarak tanımlamaktadırlar. Bu sosyal görünüş kaygısı, kadından erkeğe, toplumdaki topluma farklı şekillerde gözlemlenebilmektedir. Bunun yanı sıra moda akımlarının yönlendirmesi de sosyal görünüş kaygısını etkileyebilmektedir. Yüceant (2013) araştırmasında, geçmişte dış görünüşü ve fiziği ile ilgilenmeyen erkeklerin sosyal görünüş kaygısı sebebiyle günümüzde kendileriyle ilgilenmeye, farklı kıyafetler denemeye başladıklarını belirtmiştir. Salmon (2001) ise erkek ve kadınların görünüşleri ile ilgili toplumsal bir standart yani güzellik algısı oluştuğunu, bu standartların kültürlere, toplumlara ve cinsiyetlere bağlı olarak da değişebildiğini belirtmiştir.

Bireyler, gelişim ve değişim süreci geçirirken aynı zamanda cinsiyetlerine uygun kimlikleri ve toplumsal rolleri de öğrenmektedirler. Bu farklılıklara bağlı olarak sosyal görünüş kaygısı ve kendine saygı düzeylerinin de etkilenebileceği düşünülmektedir.

Öztürk, Kara ve Körük (2015) araştırmasında cinsiyet rollerinin, kişisel özelliklerin ve utanma eğiliminin sosyal görünüş kaygısını yordama seviyesini incelemiştir. Araştırmaları sonucunda ise cinsiyet rolleri ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı düzeyde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bu çalışmada öğrencilerin sosyal görünüşlerine dair duydukları kaygının seviyesi, kendilerine ne kadar saygı duydukları, akran zorbalığının hangi türüne ne kadar maruz kaldıkları ve hangi türünde ne kadar zorbalık yaptıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Çıkan sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmek istenmiştir. Bu nedenle araştırmanın problemi, ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığı ve sosyal görünüş kaygıları ile kendine saygıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

1.2. Amaç

Araştırmanın genel amacı, ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığı ve sosyal görünüş kaygıları ile kendine saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Bu durumda araştırmanın genel amacına yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. Sosyal Görünüş Kaygısı, Kendine Saygı ve Akran Zorbalığı ölçeklerinin betimsel istatistikleri hangi düzeydedir?
2. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği puanlarının sınıf, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın birlikte olma durumu, anne-babanın çalışma durumu, ailenin aylık geliri ve kiminle yaşadığı durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeği puanlarının sınıf, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi, anne-babanın birlikte olma durumu, anne-babanın çalışma durumu, ailenin aylık geliri ve kiminle yaşadığı durumlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Alt Ölçeklerinin puanlarının sınıf, cinsiyet, anne baba birlikteliği, anne-babanın çalışma durumuna göre ikili gruplar arasında gözlemlenen farklar anlamlı mıdır?

5. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Alt Ölçeklerinin puanlarının yaş kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi aylık gelir ve kiminle yaşadığı durumuna göre ikiden fazla gruplar arasında gözlemlenen farklar anlamlı mıdır?
6. Akran Zorbalığı ve Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği puanları ile Kendine Saygı Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Bireylerin sağlıklı bir gelişim süreci geçirmeleri, hem bireysel yaşam hem toplumsal yaşam açısından büyük öneme sahiptir. Bireyin kendisiyle barışık olması, benlik saygısının yüksekliği, hayatında var olan kaygıların az olması veya başa çıkabilme becerileri aynı ölçüde hayat kalitesini belirlemektedir. Böylece üretkenliğini rahatlıkla hayata geçirebilir hem kendi hayatını hem yaşadığı toplumu üst seviyelere taşıyabilir. Şahin, Sarı ve Aydın da (2011) yaptıkları araştırmada, ergenlerin sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesinde benlik saygısının ve beden algısının önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Ergenlik bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçmekte olduğu dönemdir. Bu dönemde yaşanan fiziksel, sosyal, ruhsal ve duygusal gelişimler çok hızlı gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bireyin kimlik gelişimi ve benlik saygısı açısından kritik bir dönemdir. Çünkü birey, bu süreçte toplumsal uyumunu sağlamaya ve kimliğini bulmaya çalışırken aynı zamanda bedensel değişimlerine de uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu dönemi atlama şekli, yetişkinlik hayatını da etkileyebilmektedir. Şahin (2012) çalışmasında sağlıklı bir beden algısı oluşturamayan, kendine saygısı düşük olan öğrencilerde yeme bozuklukları, depresyon, sosyal fobi, beden dismorfik bozukluk gibi sorunlar yaşayabildiğini belirtmektedir. Çankaya (2007) ise araştırmalarında benlik saygısının bireyin yaşam kalitesini, hayattaki başarısını, problemlerle başa çıkabilme gücünü ve insan ilişkilerini büyük ölçüde etkilediğini vurgulamaktadır.

Günümüzdeki genç nüfusun en önemli sorunlardan birisi de akran zorbalığıdır. Zorbalığa maruz kalan çocuk, stres yaşamaktadır. Bu stresten kurtulmak için savunma mekanizmalarını kullanabilirken bazen başa çıkmakta zorlanabilmektedir. Dolayısıyla çocuk, kimi zaman başkalarına şiddet uygulama, kendine zarar verme, sosyal fobi, kaygı bozuklukları, yanlış arkadaşlık tercihleri, madde kullanımı gibi davranışlarda bulunabilirken kimi zaman da intihar veya cinayet gibi olumsuz

sonuçlarla da karşılaşılabilmektedir. Bu nedenle araştırmadan elde edilecek sonuçlar bu konular hakkında araştırma yapacaklara, rehber öğretmenlere, ailelere, ğretmen ve okul idarecilerine bilgi edinmede kaynak olabilecektir. Öğrencilerin kendine saygı, sosyal görünüş kaygısı ve akran zorbalığı gibi konularında neler yaşadıklarını, neler düşündüklerini anlamalarına yardımcı olacaktır. Ayrıca ğrenciler arasındaki akran zorbalığının ne seviyede olduğu, hangi türleri ne kadar sıklıkla yaşadıklarını belirlemek, gerekli önlemlerin alınması ve öğrencilerin yönlendirilmesi için önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

Bu alışma ile öğrencilerin sosyal görünüş kaygılarının ve akran zorbalığının, kendilerine saygılarını ne şekilde etkilediği ve aralarında bir ilişki olup olmadığının ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de kendine saygı ile ilgili yapılan araştırmaların ilköğretim, lise, niversite ve yetişkinlik dönemlerine yoğunlaştığı görülmektedir. Her bir konunun ayrı ayrı incelendiği çok sayıda literatür varken kendine saygı, sosyal görünüş kaygısı, akran zorbalığına maruz kalma ve zorbalık yapma gibi çeşitli değişkenler ile aralarındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte kendine saygı, sosyal görünüş kaygısı ve akran zorbalığı konularını ilişkili olarak ele alan ve özellikle ortaokul düzeyindeki öğrencilere odaklanan bir çalışma bulunmamaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmanın varsayımları aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

1. Kullanılan Sosyal Görünüş Kaygısı leğinin, Kendine Saygı leğinin ve Akran Zorbalığı Belirleme leği Ergen Formunun geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği varsayılmıştır.
2. Örneklemi oluşturan bireylerin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
3. Örneklemi oluşturan bireylerin lme araçlarını samimi ve doğru olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu alışma açısından sınırlama oluşturan bazı hususlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Araştırmada kullanılan lme araçlarından edinilen bilgiler, öğrencilerin bu ölçeklere verdiği samimi cevaplarla ve ölçeklerin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

2. Araştırmada, kendine saygı, akran zorbalığı ve sosyal görünüş kaygısı ile ilgili varılan yargılar şimdiye kadar yapılan araştırmaların sonuçları ile sınırlıdır.
3. Bu araştırmadan elde edilen bulgular araştırmaya katılan öğrencilerle sınırlıdır.
4. Çalışma 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Görünüş Kaygısı: Görünüş kaygısı, kişinin dış görüntüsüne ve başkaları tarafından değerlendirilmesine dair yaşadığı kaygılar olarak açıklanmaktadır (Işıkol, 2013).

Kendine Saygı: Bireyini, becerikli, başarılı, değer verilen, önemsenen ve ilgi duyulan biri olarak kendisini algılama derecesi olarak tanımlanmıştır (Peker ve Başal, 1999).

Özsaygı: Kişinin benlik kavramını onaylamasıyla ortaya çıkan beğeni durumudur. Bu beğeni durumu kişinin kendi kendisini değerlendirmesiyle oluşmaktadır. Türkçede özsaygı hem benlik saygısı hem de kendine saygı duygusu anlamına da gelmektedir. (Geçtan, 1986).

Benlik Saygısı: Kişinin benlik kavramını değerlendirdikten sonra ortaya çıkan beğeni durumudur. Kişinin kendisini olumlu yönde onayladığı anlamına gelmektedir. (Yörükoğlu, 2007).

Beden İmgesi: Beden imgesi, kişinin fiziksel olarak nasıl biri olduğunu, bedenini güzellik ya da çirkinlik, güçlülük ya da çelimsizlik gibi yönlerden nasıl bulduğunun imgesidir (Söylemezoğlu, 2011).

Zorbalık: Kara ve Kaçar'ın (2017) ifadesine göre zorbalık, bilerek ve isteyerek yapılan, saldırıya maruz kalan kişiye zarar veren ve kurbanda yoğun strese neden olan, tekrarlanan, zorba ve kurban olma şeklinde üzere güç eşitsizliğinin yaşandığı saldırgan davranışlardır.

Akran Zorbalığı: Okullarda meydana gelen bir saldırganlık türüdür. Yaşlılarından kendini daha güçlü, daha üstün ve karşı gelinemez hisseden öğrencilerin, kendilerinden daha güçsüz olarak gördükleri öğrencileri sürekli dışlaması, şiddet

uygulaması, yok sayması, küçük düşürücü sözler söylemesi, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir (Pişkin, 2002)

1.7. Kısaltmalar

SGKÖ: Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği

KSÖ: Kendine Saygı Ölçeği

AZÖ: Akran Zorbalığı Ölçeği

KAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Kurbanlık Alt Boyutu

ZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Zorbalık Alt Boyutu

FKAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Kurbanlık Alt Boyutu

FZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu

SKAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Sözel Kurbanlık Alt Boyutu

SZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Sözel Zorbalık Alt Boyutu

İKAB: Akran Zorbalığı Ölçeği İzolasyon Kurbanlık Alt Boyutu

İZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği İzolasyon Zorbalık Alt Boyutu

SYKAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Kurbanlık Alt Boyutu

SYZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Zorbalık Alt Boyutu

EZKAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Eşyalara Zarar Verme Kurbanlık Alt Boyutu

EZZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Eşyalara Zarar Verme Zorbalık Alt Boyutu

CKAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Cinsel Kurbanlık Alt Boyutu

CZAB: Akran Zorbalığı Ölçeği Cinsel Zorbalık Alt Boyutu

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yapılan araştırmanın kuramsal çerçevesine yer verilmiştir.

2.1. Kaygı

Kaygı, günümüzde neredeyse her bireyin yaşadığı sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konu hakkında yapılan araştırmalar, okul döneminden iş hayatına, çocukluktan ileri yetişkinliğe, sağlıklı örneklemelerden hastalıklı sayılabilecek normal dışı örneklemelere kadar farklı alanları içermektedir. Eskilerden bugüne kadar hala önemini kaybetmemiş konulardan biridir.

Kaygı, tehdit hissedilen bir ortamda bireyin içsel sıkıntı yaşaması, kendini yeterli görmemesi, korku duyması ya da takıntılı olumsuz düşüncelerin sebep olduğu huzursuzluk hali olarak tanımlanabilir. Literatürde yapılmış diğer tanımlara bakıldığında istenmeyen bir duygu durumu olduğu, kişinin tehlike ihtimallerine karşı gösterdiği tepki, kötü bir şey olacağına dair hissedilen, sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu, üzüntü ve endişe olarak da ifade edilmektedir (Eroğlu, 2000; Kapıkıran, 1999).

Bireyin bir tehlike durumu algıladığı zaman kaygı yaşayabilmektedir. Bu kaygı durumunun kaynağı ise belli değildir ve kişide uzun süreli bir huzursuzluk durumu yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu huzursuzluk durumu kişinin yaşam kalitesini, sağlığını, başarılarını, okul ya da iş hayatını, arkadaşlık ve aile ilişkilerini de büyük ölçüde etkilemektedir. Kurt (2006) araştırmasında kaygının, korkudan daha az şiddetli, uzun süreli bir tedirginlik ve huzursuzluk durumu olduğunu ifade etmektedir.

Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında Özgüven (2007) kaygıyı, durumsal ve sürekli olmak üzere iki türde incelemektedir. Durumsal kaygı, belirli koşulların tehdit edici olarak algılanmasıdır. Yaşanan olaylara göre yoğunluğu değişmektedir. Sürekli olarak yaşanmayan durumlara kıyasla kişinin ortaya koyduğu duygusal tepkilerdir. Durumsal kaygı, insana sıkıntı vermektedir ve rahatsız edici bir duygusal tepki yaratmaktadır. Bu süreç içerisinde birey bilinçli haldedir. Terleme, ten renginde solma, sararma, kızarma, titreme gibi fiziksel tepkiler verebilmektedir. Bu tepkiler

otonom sinir sistemindeki uyarılma sonucu gerçekleşmektedir. Tehdit edici durumlar ortaya çıktığında durumluk kaygı seviyesi yükselmekte, stres kaynağı ortadan kalktığında ise düşmektedir. Sürekli kaygı ise, her ortamın çoğunlukla kaygı verici olarak algılanması ve tedirginlik halinin devamlı olarak yaşanması anlamına gelir. Sürekli kaygı durumunda tehditlere karşı reaksiyonların şiddeti ve yoğunluğu artmaktadır. Sürekli kaygı yaşayan bireyler içinde buldukları durumları çoğunlukla stresli olarak algılamakta ve yorumlamaktadırlar. Bozkurt (2012) sürekli kaygı yaşayan bireylerin, nötr durumları bile tehlikeli ve tehdit edici olarak algıladıklarını, dolayısıyla bu insanların çoğunlukla hoşnutsuzluk ve mutsuzluk yaşamakta olduklarını ifade etmektedir. Öner ve LeCompte'un (1998) yaptıkları araştırmalar içerisinde, durumsal kaygıyı kinetik enerjiye ve süreklilik kaygısını ise potansiyel enerjiye benzetmektedir. Kinetik enerji bazı koşullar gerçekleştiği zaman oluşan bir enerji türüdür. Aynı şekilde durumsal kaygı da belirli bir zamanda, yani bazı koşullar içerisindeyken ortaya çıkan bir kaygı türüdür. Potansiyel enerji ise maddenin belirli bir tepkiyi gösterme yatkınlığı iken, kaygının oluşmasına sebep olduğu düşünülen bu potansiyelle ise sürekli kaygı benzetmesi yapılmaktadır.

Kaygı, her insanın yaşayabileceği temel bir duygudur. Kişinin öğrenme sürecini de etkilemektedir. Fakat etkileme derecesi bireysel farklılıklara ve yaşantılara bağlı olarak her insan için değişmektedir. Kimi bireyin yüksek düzeyde kaygı yaşaması, hayatlarını ve akademik yaşamlarını olumsuz etkilerken, orta düzeyde kaygı yaşayan bireylerin eğitim performanslarını olumlu yönde etkilemektedir. Fakat kaygının sürekli olarak devam etmesi, kişinin zamanla kendisi üzerindeki kontrolünü kaybedebilmesine sebebiyet verebilmektedir. Bununla birlikte kaygı düzeyinin çok düşük olması, bireyi harekete geçirecek motivasyonun sağlanamamasına neden olabilmektedir. Böylece birey herhangi bir eylemi gerçekleştirirken içinde bir şevk veya amaç hissedememektedir. Bu sebeple kaygının orta düzeyde olması bireyin motivasyonu açısından önemlidir. Engin, Aksakal, Seven, ve Sayan (2016), yaptıkları araştırmada yüksek düzeyde yaşanan kaygının bireyin belirlediği hedeflere ulaşmada büyük engel olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bireylerin kaygılarıyla aynı ölçüde kaybetme korkusu yaşadıkları ve kazanma hırsları duyduklarını vurgulamışlardır. Aynı zamanda kaygı düzeylerinin kişinin öğrenme sürecini, yani algılama, depolama ve hatırlama süreçlerini ciddi bir boyutta etkilediğini belirtmişlerdir.

Kaygı, çoğu zaman olumsuz bir durum olarak algılanmasına rağmen, bireyi koruma ve tehlikelerden uzaklaştırma gibi faydaları da vardır. Zarar görebileceği durumlara karşı önlem almasını, yaşanabilecek olumsuz sonuçlara kendisini hazırlamasını ve zor yaşam şartlarına karşı bireyi motive ederek daha çok çalışmasını sağlamaktadır. Eker (2016) çalışmasında kaygının bu özelliğinin birey için olumlu bir durum olduğunu, hayatta kalmak ve kendini geliştirmek için bir düzeyde gerekli olduğunu belirtmiştir.

Literatürdeki araştırmalara bakıldığında kaygı kavramının Freud'la birlikte psikolojinin ilgi alanına girdiği görülmektedir. Kaygı ile ilgili bir araştırma başlatmasının ardından, birçok bilim adamında kaygı konusunda merak uyanmış ve bu alan ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Aksoy (2012) araştırmasında Freud'un, kaygıyla ilgili yaptığı çalışmalarla alandaki diğer bilim insanlarına ışık tuttuğunu ve liderlik ettiğini vurgulamıştır. Bu alanda yapılmış ve diğer çalışmalara yol gösterdiği kabul edilen ilk araştırmalar 1940'larda gerçekleşmiştir. Psikoloji bilminde ise kaygı kelimesini ilk kullanan kişi Freud'tur. Aynı zamanda kaygıyı farklı bir kavram olarak tanımlayan ve sebeplerini inceleyen ilk bilim insanıdır (Freud, 2016). Freud kaygıyı, bireyin yaşama içgüdüğü engellendiğinde ve bastırıldığında ortaya çıkan duygu durumu olarak ifade etmiştir. Aynı zamanda, kaygının zamana, mekâna, kişinin irade ve isteğine bağlı olmadan gerçekleşebileceğini, her birey tarafından farklı düzeylerde deneyimlenebileceğini ve kişide olumlu duygular uyandırmadığını belirtmiştir. Kaygının, libido enerjisinin bastırılmasından kaynaklandığını düşünmektedir (Köknel, 1998).

2.2. Sosyal Kaygı

Sosyal kaygı, bireyin sosyalleşme sürecinde, sosyal ortamlara ve durumlara uygun davranışlar sergileyemeyeceği, istenmeyen bir duruma düşüp rezil olacağı, kötü bir intiba bırakacağı ve diğer insanlar tarafından kötü algılanabileceği beklentisi sebebiyle yaşadığı bir gerginlik hali olarak ifade edilmektedir. Birey sosyalleşmenin gerektiği bir ortama girdiğinde, diğer insanların sürekli onu seyrettiğine, saygınlığının sarsılıp, rezil olacağına ve küçük düşeceğine dair kontrol sağlayamadığı düşünceler içerisinde olabilmektedir. Ardından kaygı duygusu oluşmakta ve zaman zaman düzeyi kişinin başa çıkmayacağı ölçüde artabilmektedir. Köroğlu (1996) sosyal kaygıyı, bireyin herhangi bir faaliyet içerisinde iken, diğer bireylerin sürekli gözleri üzerindeymiş gibi

hissettiği durumlarda yaşadığı endişe hali olarak tanımlamaktadır. Ümmet ise (2007) araştırmasında buna ek olarak, bireyin kaygı yaşayabileceği düşüncesiyle bulunduğu sosyal ortamlardan uzaklaşmayı tercih ettiğini belirtmektedir. Bir süre sonra da sosyalliğin olduğu her ortamdan kaçınma eğilimi gösterdiğini vurgulamaktadır.

Karakaş'ın (2008) yaptığı araştırmaya göre sosyal kaygı kavramı, 1903 yılında Janet isimli bir araştırmacı tarafından kullanılmıştır. Başkalarının karşısında performans sergilemekten ve kalabalık mekanlarda konuşma yapmaktan kaçınma ve çekingenlik durumlarını tanımlamak için kullanmıştır. Bu belirtiler ilk zamanlarda psikolojik bir rahatsızlık veya bir bozukluk olarak görülmemiş, normal bir davranış olarak kabul edilmiştir.

Ümmet (2007) araştırmasında sosyal kaygının, kişinin sosyalleşme sürecine ve sosyal ilişkilerine yönelik hissettiği bir kaygı türü olduğunu belirtmiştir. Bireyin yaşadığı kaygının yanı sıra içinde bulunduğu sosyal ortamda olumsuz bir durum yaşayacağı beklentisi içerisinde olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal kaygı yaşayan bireyler, odaklanmada ve dikkatlerini toplamada zorluk yaşanması, tehlikelere karşı uyarılma düzeylerinin artması, gerginlik gibi belirtiler gösterirler. O an yaşadıkları veya yaşama ihtimallerinin olduğu toplumsal etkileşimin rahatsızlıklarının kaynağı olduğunun farkındadırlar. Her birey zaman zaman bu kaygı durumunu yaşayabilir. Fakat sürekli bir şekilde yaşanması bu durumun sosyal kaygı olduğunu göstermektedir.

2.3. Sosyal Görünüş Kaygısı

İnsan, toplumsal ve duygusal bir varlık olması sebebiyle diğer insanlarla iletişim kurmayı bir ihtiyaç olarak görmektedir. Dolayısıyla diğer bireyler üzerinde hem fiziksel hem de iletişim anlamına daha etkileyici ve daha olumlu bir intiba bırakma isteği duymaktadırlar. İsteklerini gerçekleştiremeyeceklerini düşündüklerinde kaygı yaşayabilmektedirler. Bu durum sosyal görünüş kaygısı olarak tanımlanmaktadır (Kara, 2006).

Doğan (2009) araştırmasında sosyal görünüş kaygısını tanımlarken, bireyin fiziksel görünüşü ve beden imajı hakkındaki olumsuz düşünceleri, algıları ve yargılarının tümünün bir sonucu olduğu ifadelerini kullanmıştır. Bireyin sadece vücut şeklinden kaynaklı bir kaygı olmadığını belirtmiştir. Kişinin yüzünün şekli, kilosu, boyunun

uzunluğu, vücudundaki yağ oranı ve bölgesel yağlanma şekli, cilt yapısı gibi özelliklerin de sosyal görünüş kaygısını etkileyebildiğini eklemiştir. Böylece kaygı alanının daha genel ve daha kapsamlı bir durum olduğunu vurgulamıştır.

İnsanlar, sosyalleştikleri çevreden etkilenerek fiziksel özellikleri, sosyal ortamda kabul görme şekilleri ve iletişim biçimleri ile ilgili özlerine dönük çeşitli değerlendirmelerde bulunabilmektedir. Bireyin fiziksel görünüşüne ve beden imajına dair sürekli negatif değerlendirmede bulunması ve sonucunda olumsuz bir inanç geliştirmesiyle kişi kaygı yaşayabilmektedir. Aslında bu durum sosyal kaygının bir uzantısı olarak ele alınabilmektedir. Çünkü birey, başkaları tarafından nasıl algılandığına, nasıl değerlendirildiğine dair bir kaygı yaşamaktadır. Yani sadece dış görünüşü ile ilgili değildir. White (2008) araştırmasında sosyal görünüş kaygısının kişinin genel görünüşüyle ilgili tüm değerlendirmeleri de içerdiğini, dolayısıyla genel sosyal kaygıya daha çok benzediği belirtmiştir. Doğan (2009) sosyal görünüş kaygısını açıklarken, insanın fiziksel görünüşünden ziyade bedenine dair düşüncelerini ve algılama biçimini içeren bir kavram olduğunu vurgulamıştır. Hart, Leary ve Rejeski (1989) ise görünüş kaygısını, diğer bireylerin fiziksel görünüşlerine dair yaptıkları değerlendirmeler karşısında hissettikleri gerginlik ve yüksek kaygı durumu olarak tanımlamaktadırlar.

Teknolojinin gelişmesi ve kullanımının artmasıyla insanlar, bilgiye hızla ve kolaylıkla ulaşılabilirken, sosyalleşme etkinliklerini sanal ortama taşıyabilmektedirler. Aslında teknoloji iletişimi daha kolay hale getirmekte, mesafeleri ve farklılıkları ortadan kaldırmakta iken, doğru ve yanlış bilginin de birbirine karışmasına ve bu bilgilerin rastgele kullanılmasına sebep olabilmektedir. Bir diğer yandan sanal sosyalleşme ortamının oluşması, özel hayatın gizliliğinin ortadan kalkmasına, kültürlerarası ve kişilerarası etkileşimin yanı sıra kültürel bir karışımın yaşanmasına, insanların yüz yüze sosyalleşmeden kopabilmesine sebep olabilmektedir. Etkileşimde ve sosyalleşmede yaşanan bu değişimin ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde bilgi farklılıklarını kıyaslayabilme, bilgi çeşitliliği gibi olumlu etkileri olmasının yanı sıra bilgi karmaşası, sanal alem üzerinden yaşanan sosyal baskı gibi çeşitli olumsuz etkilerle de karşı karşıya kalmalarına yol açabilmektedir. Sanal sosyalleşme ortamında kabul gören ve popüler olan her ne ise birey ona uygun davranışlar sergileyebilmektedir. Yüceant (2013) yaptığı çalışmada kitle iletişim araçlarının

bireylerin sosyal görünüşleri hakkındaki tutumlarının ve kaygılarının daha arttığını ifade etmektedir. Bireyden bireye, toplumdan topluma göre değişebilen ideal ölçü ve güzellik algısı, bireyin kendini iyi veya kötü değerlendirmesinde değişmelere de yol açabilmektedir.

Teknoloji, sosyalleşmenin sanal ortama da taşınmasına sebep olmuştur. Bu sebeple sosyal medya platformları çoğalmış, kişi kullandığı platformlarda farklı insanlarla kolaylıkla tanışabilme imkânı bulmuştur. Aynı zamanda teknoloji ve sosyal medya insanın kendini istediği şekilde tanıtabilmesini, kendi dünyasını oluşturabilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla birey, sanal ortamda kendisini ideal benliğine yakın gösterebilme imkânı bulabilmekte, kendini hayal ettiği kadar popüler, çekici, güzel, iyi ve güçlü görünebilmesini sağlayan bir ortam oluşturabilmektedir. Zamanla bu kurgusal ortama bağımlı hale gelebilmekte ve gerçek hayatta beklediği doyuma ulaşamamasından kaynaklı acı hissedebilmektedir. Hatta günlük sorunlarla başa çıkmakta kendini güçsüz hissedebilmektedir. Korkmaz (2017) yaptığı araştırmada problemli internet kullanımı ile sosyal görünüş kaygısı arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda aylık geliri yüksek olan ve interneti, yaptıklarının başkaları tarafından görülmesi amaçlı kullanan öğrencilerin sosyal görünüş kaygılarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İnsanlık tarihi boyunca fiziksel görünüş, insanların yaşamında önemli bir yere sahip olmuştur. Genellikle fizik algısında kadın figürlerinin yağ oranı az, zayıf ve kıvrımlı hatlara sahip olması ideal görülürken, erkek figürlerinin ise kaslı, iri ve güçlü görünmesi ideal görülmektedir. Bununla birlikte çekici, fit, zayıf kadın ve iri, kaslı erkek figürlerinin medya aracılığıyla toplumda sevildiği, popüler görüldüğü ve örnek gösterildiği yayınlar yapmaktadır. Dolayısıyla bireylerin bu figürler hakkında ideal fizik, ideal benlik algısı, mükemmellik görüşü ve beğenilen, kabul görülen görünüş inancı oluştururken, aynı zamanda onlara benzeme isteklerinin artmasına sebep olmaktadır. Benzeyebildikleri ölçüde mutlu olabilirken, benzeyemedikleri durumda çöküntü yaşayabilmektedirler. Buna bağlı olarak, insanların kendi fiziksel görünüşlerini iyi, kötü, olumlu ya da olumsuz olarak yargılamasına yol açmaktadır (Mülazımoğlu ve arkadaşları, 2002). Ayrıca Hart, Flora, Palyo, Fresco, Holle ve Heimberg (2008) ise yaptıkları çalışmada sosyal görünüş kaygısının tanımına bazı eklemelerde bulunmuşlardır. Kilo, sportif görünüş, vücudun kaslılık oranı, boyun

uzunluğu gibi fiziksel özelliklerin yanı sıra bireyin ten rengi, burun, göz, kulak, gülüş, diş gibi fiziksel özelliklerinin de bu tanıma girdiğini ve kapsamını genişlettiğini ifade etmektedirler.

Bireyler, sosyal ortamda daha fazla kabul görebilmek adına, benzemek istedikleri veya arkadaş ortamlarında çok konuştukları kişilerin üzerinde gördükleri kıyafetlere veya markalara yönelebilmektedirler. Bunun yanı sıra kadınların erkeksi, erkeklerin de kadınsı davranışlar sergilemeye başlamasının ve moda yönlendirmesinin de sosyal görünüş kaygısını tetikleyebildiğini düşündürmektedir. Yüceant'ın (2013) araştırmasına göre sosyal görünüş kaygısı sebebiyle önceden dış görünüşü ve fiziği ile ilgilenmeyen erkekler, günümüzde kendileriyle ilgilenmeye, farklı kıyafetler denemeye başlamışlardır. Salmon'un (2001) araştırmasına göre, erkeklerin kaslılık, kadınların ise zayıflık ve vücut oranlarına göre güzel ve etkileyici olarak kabul edildiği, toplumsal bir standart oluşmaya başlamıştır. Bu standartların kültürlere ve cinsiyetlere bağlı olarak da değişebildiğini ve büyük bir hızla insanlar tarafından kabullenildiğini vurgulamışlardır. Bu standartların ideal kilodan, ideal fiziksel görünüşe, ideal vücut şeklinden ideal çekiciliğe kadar geniş kapsamda olduğunu da vurgulamıştır. Öztürk, Kara ve Körük (2015) çalışmalarında cinsiyet rolleri ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı düzeyde bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Günümüzde insanlar hem kendilerinin hem de başkalarının dış görünüşlerine daha fazla ilgi ve özen duymaktadır. İnsanların güzel veya etkileyici oluşlarına olumlu değerler, çirkin oluşlarına olumsuz değerler yüklenebilmektedir. Bu durum çocukluktan erişkinliğe kadar sürebilmektedir. Bireyler algıladıkları ideal fiziksel ölçülerine göre bedenleri hakkında olumlu veya olumsuz duygu ve tutum geliştirmektedirler. Yüceant (2013) yaptığı çalışmada bazı toplumlarda güzel, etkileyici, çekici ve genç olmanın, bireyin diğer özelliklerinden daha önemli olarak kabul edildiği sonucuna ulaşmıştır. Haase, Mountford ve Waller'in (2007) yaptıkları çalışmaya göre, kişi hem vücut kontrol davranışları hem de fiziksel yapısı hakkındaki endişelerini gideremediğinde sosyal fizik kaygısı yaşamaktadır. Yani birey fiziksel yapısı üzerinde bir kontrol sahibi olamadığı veya istediği görünüşü ele edemediği zamanlarda yoğun bir anksiyete yaşar. Buna göre sosyal fiziksel kaygının bir sonucu olarak sosyal görünüş kaygısının ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Hart ve arkadaşları

(2008) ise olumsuz bir görünüşe ve fiziksel yapıya sahip olması sonucu kişinin kaygı yaşadığını belirtmektedirler.

Bu kaygı türü insanların fiziksel görüntülerinin başkaları tarafından değerlendirildiğini düşündükleri durumlarda ortaya çıkmaktadır. Doğan (2010) sosyal görünüş kaygısını açıklarken, bireylerin bedeni ve görünüşleriyle ilgili istenmeyen, beğenilmeyen beden algısının sonucu olarak kaygının yaşandığını ifade etmiştir. Gümüş (2000) sosyal görünüş kaygısının, bireyin başkaları tarafından dış görünüşünün olumsuz olarak değerlendirildiğine dair yoğun endişe yaşadığı ergenlik döneminde ortaya çıktığını ifade etmiştir.

İnsanlar hayatlarının bazı dönemlerinde kişisel özelliklerinin, öz yapılarının farklı yönlerine odaklanabilmektedirler. Bu zamanlarda kişi öz yapısına bir nesne gibi bakıp, kendisi ile ilgili yargılarda bulunarak bir tanımlamaya varma ihtiyacı duyar. Bazı özelliklerini severken, bazı özelliklerinden hoşnut olmayabilir. Yani bireylerin fiziksel yapıları ve görünüşleriyle ilgili olumsuz bir inanca sahip olmalarının sonucu olarak sosyal görünüş kaygısının oluştuğu söylenebilir (Doğan, 2010; Işıkol, 2013).

2.4. Benlik Gelişimi

Benlik, insanın davranışlarını, hayat kalitesini, problemlerle başa çıkma becerisini, iletişim becerilerini ve toplumsal uyumunu etkileyebilen bir unsurdur. Ürün (2010) çalışmasında insanın karmaşık bir yapıdan oluştuğunu ve bu yapının kişilikten büyük ölçüde etkilendiğini belirtmektedir. Kişiliği şekillendiren en önemli unsurun ise benlik olgusu olduğunu ifade etmiştir.

Benlik, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme biçimidir. İnsan kişiliğinin öznel yanıdır. Benlik algısı ise, kendimizi nasıl gördüğümüz anlamına gelmektedir. Yüksel (2006), kişinin kendisi hakkındaki düşünceleri, kendini algılama şekli ve kendisi hakkında hissettikleri olarak benlik algısını tanımlamaktadır. Şahin (2006) benlik kavramını tanımlarken, benliğin uzun yıllar sonucunda oluşan, dinamik bir yapı olduğunu belirtmiştir. Dinamik yapının ise bireyin kendi bedenini algılama şekli, başkalarının kendisine yaklaşımlarını algılama şekli, kişilik yapısı, toplumsal ilişkileri, kendisi hakkındaki beklentileri tarafından oluştuğunu ifade etmektedir. Tüm bunlara ek olarak Cüceloğlu (2002) benliğin, kişinin kendini değerlendirme şekline göre

değişebilmekte olduğunu vurgulamaktadır. Yani birey başarılı olsa bile kendisini başarısız hissettiği durumlar yaşayabilmektedir.

İnsan sürekli olarak birileriyle etkileşim halinde yaşamaktadır. Dolayısıyla benlik, insanın hayatı boyunca edindiği deneyimlerden, eğitim ortamından etkilenebilmektedir. Çubukçu ve Gültekin (2006) eğitim sürecinin, bireyin toplumsal değerleri benimseme, temel yaşam becerileri kazanma, yaşam amacı bulma ve uyum sağlama, problemlerle başa çıkabilme gibi sosyal süreçlerin yanı sıra sağlıklı bir benlik kavramı geliştirmesinde de önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Epstein (1973) benlik kavramının, hiyerarşik bir şekilde düzenlenmiş, bedensel, manevi, sosyal benlik gibi alt kavramları içeren ve kendi iç tutarlılığı olan bir sistem olduğunu belirtmiştir.

Benliğin çeşitli görevleri vardır. Bu görevlerin ortak noktası aslında benlik bütünlüğünü korumaktır. Köknel (2005) araştırmasında benliğin görevlerinin çevreden gelen uyarıcıları sınırlamak, sıralamak, zamanlamak, dürtüsel gerilimleri azaltmak, güdüsel davranışları kontrol etmek, düzenlemek, gerçeği tanımak, uyum sağlamak, algılamak, hatırlamak, saklamak, karşılaştırıp çıkarımlarda bulunmak, kavramları birleştirmek, bütünleştirmek, kişinin karşılaştığı zorlukları aşmasını sağlayacak gücü bulmak, geleceğe ilişkin beklenti ve amaçları saptamak olduğunu belirtmiştir. Benlik bütünlüğü herhangi bir tehde maruz kaldığında, birey kaygı yaşamakta ve savunma mekanizmalarını kullanma girişiminde bulunmaktadır. Savunmada istediği başarıyı yakalayamazsa, stres seviyesi artar. Epstein (1973) benliğin uzun süre stres altında kalmasının benlik bütünlüğünün sarsılmasına ve devamında bozulmasına yol açabileceğini belirtmiştir.

Yüksel (2006) yaptığı çalışmada benlik kavramının işlevlerinin örgütleyici, duygusal ve yönetici olmak üzere üçe ayrıldığını belirtmiştir. Bireyin kendisini ve sosyal hayatında başkaları hakkındaki bilgileri toplama ve yorumlama faaliyetini benliğin örgütleyici işlev olarak açıklamıştır. Duygusal tepkilerin belirlenmesi benliğin duygusal işlevidir. Kişinin kim olduğu, kim olmak istediği, ideal benliği ile şimdiki benliği arasındaki karşılaştırmanın yapılmasını sağlar. Eğer ikisi arasında büyük bir uçurum varsa birey, mutsuzluk hissedebilmektedir. Benliğin geleceğe dair planlar yapması, seçenekler üretmesi ve uygun olanı seçerek davranışları düzenlemesi yönetici işlevidir.

Günümüzde bireyler arası iletişim ve etkileşim benliğinin gelişiminde büyük bir öneme sahiptir. Buna bağlı olarak bireyin kendini tanıması, başkalarını tanıması ve anlaması zaman zaman zorlaşabilmektedir. Bu zorluklar, bireyin kendi gerçek gücünü fark etmesine, yeteneklerini keşfetmesine, yani kendini tanımasına ve hayatı daha mutlu yaşamasına katkı sağlamaktadır. Kısacası olumlu bir benlik geliştirmesine etki etmektedir. Ürün (2010), olumlu benlik gelişiminin çağdaş toplumların en önemli amaçlarından biri olduğunu ifade etmektedir.

Koç, Tutkun, Öztürk ve Çalışkan'ın (2003) yaptığı araştırmaya göre benliğin iki boyutu vardır. Bunlar bilişsel ve duyuşsal boyutlardır. Bilişsel boyut, kişinin kendisi hakkındaki bilgileri içermektedir. Duyuşsal boyut ise kendisini nasıl değerlendirdiğini ve kendisi hakkında neler hissettiğini içermektedir. Bu iki boyutun dışında benliğin üç bölümden oluştuğunu belirtmektedir. Birincisi, bireyin kendi becerileri, rolü ve statüsüyle ilgili algılarını barındıran bilinen benliktir. İkincisi, bireyin kendisini değerlendirmesiyle ilgili inançlarının yer aldığı sosyal benliktir. Üçüncüsü ise, bireyin olmak istediği kişi olan ideal benliktir.

Epstein (1973) benlik kavramının iki temel fonksiyonuna vurgu yapmaktadır. Birincisi benlik, sosyal etkileşimleri, iletişimi içeren deneyimleri düzenlemektedir. İkincisi ise bireyi rahatsız eden, kaygı ya da anksiyete yaşamasına neden olan durumlardan kaçınmasını sağlayacak girişimleri kolaylaştırmaktır. Dolayısıyla benlik kavramı, benlik saygısının oluşması için en temel unsurdur.

Literatüre bakıldığında Erikson'un ergenliğe denk gelen psikososyal gelişim evresi beşinci evredir. Bu evreye 'Kimlik-Kimlik Karmaşası' dönemi denmektedir. Fiziksel değişimin (biyolojik etkenler), toplumsal rol arayışının (toplumsal-çevresel etkenler) ve kişisel deneyimlerin bireyin gelişimini etkilediğini ifade etmektedir (Miller, 2002). Erikson'un bu gelişim teorisine göre her evrede kimlik gelişimiyle ilgili bir çatışma yaşanmaktadır. Kimlik, ergenlik döneminde kazanılması gereken temel özelliktir (Atak, 2011). Birey bu çatışmayı kazanamadığında, diğer evrelerde sorunlar yaşamaktadır. Dolayısıyla ergenlik dönemindeki hedefini gerçekleştiremediğinde yani birey kimlik kazanamadığında sağlıklı bir benlik kavramı oluşturamayabilir. Benlik kavramıyla bütünleşemeyen bireyin ise kendine saygısı düşük olabilir. Hem sosyal yaşamında hem içsel dünyasında sıklıkla çatışmalar yaşamaya devam edebilir. Bu

sebeple bireyin kimlik arayışı yani ergenlik döneminde sağlıklı bir kimlik kazanması, sağlıklı bir benlik kavramı oluşturmaları için önemlidir.

2.5. Kendine Saygı

Kendine saygı, bireyin kendisini değerlendirmesi ve sonucunda benlik algısı hakkında hissettiği beğeni ve memnuniyet durumudur (Yörükoğlu, 2007). Literatüre bakıldığında kendine saygı kavramının, benlik saygısı olarak da ifade edildiği görülmektedir (Kuzgun, 2016; Lawrence 2006).

Benlik saygısı, bireyin kendisi ile ilgili vardığı olumlu yargılar ve olumlu tutumlardır. Bireyin kendisine dair beklentilerini kabul etmesinin veya reddetmesinin bir sonucu olarak düşünülebilir. Kişinin benlik saygısının yüksek olması için mükemmel olması veya diğer bireylere kıyasla çok üstün özelliklere sahip olması gerekli değildir. Bireyin kendini olduğu gibi kabul etmesi yeterlidir. Yani karakteristik özelliklerinden dış görünüşüne kadar pek çok yönden kendinden memnun olma halidir. Kişi kendini olduğu haliyle sevmeye ve beğenilmeye değer bulmalıdır. Yörükoğlu (2007) kendine saygıyı, kişinin özüne güvenmesini, sahip olduğu özelliklerini benimsemesini ve pek çok açıdan kendisiyle bir bütünlük içerisinde olmasını sağlayan psikolojik iyilik hali olarak ifade etmektedir. Bireyin kendine saygı düzeyine bakmanın bir diğer yolu da kendisini ne kadar takdir ettiğine ve kabul ettiğine bakmaktır. Kendini kabul eden kişi olumsuz ve olumlu yönleriyle her özelliğini gerçekçi ve objektif olarak değerlendirebilmektedir. Bu özelliklerini kişiliğinin bir parçası olarak görmektedir.

İnsanın kendisine dair hoşnutluk derecesi kendine saygısını etkilemektedir. Kendine saygı ya da başka bir ifadeyle öz saygı, kişinin hedeflediği başarıya ulaşmasında, günlük hayatından ve başkalarıyla olan ilişkilerinden beklediği doyumunu elde etmesinde etkili olan önemli bir belirleyicidir (Gürüz ve diğerleri, 2005). Bireyin kendisini önemli, başarılı, değerli ve yetenekli algılaması kendine saygısını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Fakat kendine saygı durumu zaman zaman yaşantılara, beklentilere, cinsiyete, yaşa, tutumlara ve rollere göre ters yönde değişiklik gösterebilmektedir. Çiğdemoğlu'nun (2006) yaptığı araştırmaya göre bir kişinin genel öz saygı seviyesini belirleyen etmen, yeteneklerini değerlendirmesine ilişkin kişisel algılarıdır. Örnekle açıklanacak olursa, birey bir öğrenci olarak kendini çok özel ve

değerli görebilirken, belki de sporcu olarak daha az değerli, müzisyen olarak ise daha değersiz biri gibi görebilir.

Lawrence'a (2006) göre benlik kavramı benlik imajı, benlik saygısı ve ideal benlikten oluşmaktadır ve davranışsal, duygusal, düşünsel olmak üzere 3 boyutu vardır. Bireyin şu anda kendisinde barındırdığı, sahip olduğu tüm özellikler benlik imajını oluşturmaktadır. Ne olmak, nasıl olmak istediğine dair tüm özellikleri ise ideal benlik olarak ifade edilmektedir. Kişinin benlik imajı ve ideal benliği arasında oluşan farkın, kişinin sahip olduğu benlik saygısını etkileyebileceğini belirtmektedir. Eğer fark çoksa, kişinin benlik saygısının düşük olacağını vurgulamaktadır. Tam tersi olarak kişinin ideal benliği ve benlik imajı birbirine ne kadar yakınsa, kendisine dair saygısı da o kadar yüksek olabilmektedir.

Toplumsallaşmanın ve iletişim kurmanın ilk adımının ailede atılır. Bu yüzden aile içerisinde sağlıklı bir iletişim ortamının olması çocuğun okul hayatında da doğru bir şekilde sosyalleşebilmesine katkı sağlayacaktır. Morganett (2018) yaptığı araştırmada çocukluk çağında ailesinde olumlu iletişim ortamı bulunan, kendini faydalı ve etkili hisseden, kendi hayatını kontrol edebilen bireylerin yüksek benlik saygısı yaşadıklarını ifade etmektedir. Okul başarısı düşük olan ve olumsuz ebeveyn tutumlarına maruz kalan bireylerin ise düşük benlik saygısına sahip olduklarını belirtmektedir.

Okul, bireyin kendini algılamasında, tanınmasında ve hedefler geliştirmesinde etkili olan bir sosyal grup ve kurumdur. Kendine saygı da bireyin okul hayatındaki zorluklarla başa çıkma becerilerini hakkında bilgi verebilmektedir. Çocuk, eğer yeterli düzeyde bir kendine saygı duygusu içerisinde ise toplumsal destek arayışı, sorgulama kabiliyeti, geleceğe dair güvenli duygular hissetmesi ve gerçeklere uyum sağlaması gibi davranışları gelişmektedir. Fakat kendine saygısı düşükse, her koşulu olumsuz yorumlayan, üretken olmayan, olumsuz tavır ve tutum içerisinde bir birey haline gelmektedir (Ürün, 2010). Koç ve arkadaşlarının (2003) yaptıkları araştırmalar sonucunda, okuldaki eğitsel etkinliklerin yanı sıra başarı beklentisi, okula ilgi, okul içi ilişkiler, akademik başarı gibi unsurların da benliğin gelişimine etkileri olduğu görülmektedir. Özellikle ergenlik döneminde, çocuk kimlik kazanma arzusunda ve yaşamıyla ilgili yeni kararlar içerisinde (Çolakkadıoğlu, 2003). İlgi ve yetenekleriyle uyumlu bir kimlik geliştirmiş olan ergen, kendine özgü değerler sistemi

oluşturarak yaşamıyla ilgili kararlar verebilmiş, kişisel ve mesleki planlamalar yapmaya başlayabilmiş demektir. Kimlik krizi yaşayan ergenlerin ise bu süreci gerçekleştirememiş, herhangi bir gelecek planı yapmamış veya yaşamı ile ilgili kararı alamamış olduğunu göstermektedir (Bağlıkol, 2010). Ürün (2010) benlik saygısının bireyin meslek seçimini ve mesleki gelişim sürecini önemli ölçüde etkilediğini belirtmektedir.

Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde benlik saygısı ile öğrenme arasında yakın bir ilişki olduğu görülmektedir. Özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin, benlik gelişiminin önemli derecede etkilediği belirtilmektedir. Ergenlik dönemindeki bireyin, ailesi tarafından bireysellik ve özerkliğinin desteklenmesi, ergenin kendisini yeterli hissetmesine etki etmektedir. Bu sebeple çocukların sağlıklı ve olumlu bir benlik geliştirebilmelerine büyük bir titizlik gösterilmelidir. Baymur'un (1994) yaptığı araştırmalara göre, benlik saygısının okul başarısını etkilemektedir. Kendisinin bir şey yapamayacağına inanan olumsuz bir benlik algısı oluşturmuş kişilerin yeteneklerine uygun olarak istedikleri başarıyı gösteremedikleri görülmüştür. Bireyin kendisini gereksinimlerini karşılayabilecek ölçüde biri olarak değerlendirebilmesi, olumlu bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Kendine saygıları yüksek olan insanlar kendilerini iyi bir tutumla değerlendirip, yararlı, önemli ve değerli biri olarak görmekte, saygı duyulmaya ve sosyal ilişkilerinde kabul edilmeye layık biri olarak hissetmektedirler. Tam aksi olarak kendine saygısı düşük olan insanlar kendilerini önemsiz hissetmekte, kendilerine ve yeteneklerine güvenmemektedirler.

Bağlıkol (2010) yaptığı araştırmada anne-baba ve ergen ilişkisindeki güven duygusunun benlik gelişiminde önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir. Aile içerisinde güvenin hâkim olması, aile ortamının ılımlı ve özgür olması ergenin kendine güvenini arttırdığını ve sosyal ilişkilerinde kolaylık sağladığını ifade etmektedir. Kolaylıkla iletişime giren ve sosyalleşebilen birey, kendisi hakkında daha fazla bilgi edinebilmektedir. Bu sayede benlik saygısını geliştirebilmektedir.

Uyanık'ın (2007) üstün yetenekli çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada, üstün yetenekli çocuklarda kendine saygının, sınav kaygısının duyusallık ve kuruntu boyutları ile ters orantıda ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yani üstün yetenekli öğrencilerin sınav kaygısı ölçeğinden aldıkları puan arttıkça, kendine saygı ölçeğinden

aldıkları puanlar azalmaktadır. Yapılan araştırmada kendine saygısı düşük olan üstün yetenekli öğrencilerin yüksek kuruntu belirtileri gösterdikleri sonucun ulaşılmıştır.

Ortaokul seviyesindeki öğrencilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir araştırmada sınıf seviyesi arttıkça beden imajının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Petersen ve Crockett, 1985). Marcotte, Fortin, Potvin ve Papillon'un (2002) yaptığı araştırmada ise 11-12 yaşlarındaki öğrencilerin, 17-18 yaşlarındaki öğrencilere kıyasla beden imajlarının anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmüştür. 11-12 yaşındaki öğrencilerin benlik saygılarının ise 13-14 yaşındaki öğrencilere kıyasla anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur. Marcotte ve arkadaşları yapılan çalışma sonucunda ortaokul seviyesinin yani ergenlik döneminin, bireylerin sağlıklı bir beden algısı oluşturması ve benlik saygısı geliştirmesi için önemli bir zaman olduğunu vurgulamaktadır.

2.6. Akran Zorbalığı

İnsanlar, hayatlarının ilk günlerinden itibaren öğrenme, yenilikleri keşfetme, kendisini geliştirme ve gerçekleştirme ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaçlarını karşılamak, sistematik ve planlı bir hale getirmek için okullar inşa etmişlerdir. Okulların temeldeki amaçları ise istendik davranışlar geliştirmek ve hedeflenen kazanımları gerçekleştirmektir.

Öğrencilerin akademik başarılarını, kişilik gelişimlerini kötü yönde etkileyen sıkıntılardan birisi de akran zorbalığıdır. Akran zorbalığı, aynı yaşta veya yaş grubunda olan kişiler arasında yaşanan; birinin diğerine göre daha güçlü olması ve bu gücünü, sürekli olarak olumsuz davranışlar sergileyerek kendinden zayıf gördüğü kişiye üstünlük kurması anlamına gelmektedir. Akran zorbalığında güç gösteren, olumsuz davranışlar sergileyen kişiye zorba, bu duruma maruz kalan kişiye de kurban denmektedir (Yıldırım, 2014).

Sosyal psikologlar, saldırganlığı dolaylı ve doğrudan olmak üzere ikiye ayırmaktadırlar. Bu ayrıma göre dolaylı saldırganlık, açık ve net bir şekilde yüz yüze tartışmaya ya da çatışmaya girmeden, başka kaynaklar yoluyla kurban olarak adlandırılan kişiyi incitmeye ya da ona zarar vermeye çalışmak olarak ifade edilmektedir. Örnek vermek gerekirse, kötü niyetli dedikodular ortaya çıkarmak dolaylı saldırganlıktır. Doğrudan saldırganlık ise yüz yüze bir tartışma ve çatışmada

bulunmak, doğrudan hedefe yönelik olan, onu incitmeye ya da ona zarar vermeye yönelik gerçekleşen davranıştır. Kurban olan kişiyi tehdit etmek, sıkıştırmak, canına kastetmek, zarar vermek, fiziki güç kullanmak doğrudan saldırıya örnek verilebilir (Atalay, 2010).

Saldırganlık yani zorbalık davranışları, farklı sebeplerden kaynaklanabilmektedir. Bireysel özelliklerin yanı sıra aile ve sosyal çevrenin de zorbalık davranışının gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Atalay'ın (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre genç erkekler, doğrudan zorbalık davranışlarını daha çok kullanmaktadır. Bu davranışları akranları arasında sosyal statü oluşturmak ve statülerini korumak için gerçekleştirdikleri ifade edilmiştir.

Zorbalık davranışlarının çeşitli sebebi olduğu gibi çeşitli davranışlar şeklinde de görülmektedir. Çoğunlukla zorbalık davranışları üç şekilde gerçekleşmektedir. Fiziksel zorbalık davranışları; itmek, tükürmek, eşyasını zorla almak, sıkıştırmak, saç çekmek, çelme takmak, tokat atmak, vurmak, yumruk atmak, korkutmak olarak ifade edilmektedir. Sözel zorbalık davranışları; küçük düşürmek, dedikodu çıkarmak ve yaymak, lakap takmak, dalga geçmek, onur kırıcı sözler söylemek, hakaret etmek, küfretmek ve tehdit etmek olarak açıklanmaktadır. Duygusal zorbalık davranışları ise; oyunlara dahil etmemek, konuşmamak, dışlamak, yalnız bırakmak, ağır işler vermek, yardım etmemek olarak ifade edilmektedir. Zorbalık davranışlarının hem davranışı gerçekleştiren hem de zorbalığa maruz kalan öğrenci üzerinde istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir. Örneğin; zorbalık yaşayan öğrenci büyük bir stres yaşar. Bu stres, derslerine odaklanamamasına dolayısıyla okul performansında ciddi düşüşlerin yaşanmasına sebep olmaktadır (Çankaya, 2011). Başarı düşüklüğünün yanı sıra diğer öğrencilere kıyasla özgüvenlerinin düşük oldukları, sıklıkla rahatsızlık belirtileri gösterdikleri, iletişim kurmada zorlandıkları, sosyal ilişkilerinin bozulduğu, okula karşı isteksizliğe yola açtığı görülmektedir. Bu korku ve isteksizlik artması öğrencide okul fobisine yol açmaktadır (Pişkin, 2002).

Zorbalık yaşanan öğrenciler dikkatlerini, derslerine değil, zorbalık davranışından nasıl kurtulabileceklerine yöneltmektedir. Bu sebeple okuldaki başarılarında ciddi bir düşüş gerçekleşebilmektedir. Bununla birlikte yaşadıkları korku sebebiyle okula sıklıkla devamsızlık yaptıkları görülebilmektedir (Çankaya, 2011).

Teknolojinin gelişmesiyle de birlikte iletişim ve etkileşimin sanal ortama taşınması, akran zorbalığı davranışlarının şekil değiştirmesine ve çeşitlenmesine yol açmıştır. Akran zorbalığı davranış şekilleri arasında artık sanal zorbalık kavramı da yer almaktadır. Kocatürk (2014) internetin aşırı ve problemlili kullanımının gençlerin sosyal ilişkilerinde bozulmalar yaşamasına, akademik başarılarının düşmesine, yüksek düzeyde depresyon, stres, kaygı yaşamalarına ve ruhsal sağlıklarında ciddi bozulmalara yol açtığını belirtmiştir. Bu sorunları sadece mağdur öğrenciler değil aynı zamanda zorbalık yapan öğrenciler de yaşamaktadır.

Teknoloji çağı ile akran zorbalığı sadece okullarda veya sokakta sergilenen bir saldırı türü olarak kalmamakta, sosyal ağlar üzerinden de çeşitli şekillerde devam etmektedir. Fotoğrafların izinsiz kullanımı, özel bilgilere kolaylıkla erişilebilmesi, bilginin hızlı yayılması ve kaydedilebilmesi, farklı yaştan bireylerle ve tanımadıkları kişilerle iletişime geçme imkânı sağlaması bunlara örnek verilebilir. Ayrıca artan sosyal medya kullanımı öğrencilerin, fenomen gördükleri kişilere özenmelerine, onlarla özdeşim kurmalarına, hızlı ve kısa yoldan tanınma, beğenilme arzusu duymalarına, fiziksel görünüşlerini beğenmeme veya sahip olduklarına dair sürekli bir yetersizlik hissi yaşamalarına, dolayısıyla doyumsuz olmasına sebep olmaktadır. Bu arzuyu gideremedikleri takdirde de kendilerini büyük bir boşlukta hissetmelerine yol açmaktadır.

Özkan ve Gökçearslan (2010) yaptıkları araştırmada düşük aylık geliri olan öğrencilerin bulunduğu okullarda akran zorbalığının sıklıkla görüldüğünü ve erkek öğrencilerin daha fazla zorbalık davranışı sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Çankaya (2011) ise araştırmasında, akran zorbalığına uğrayan öğrenciler arasında erkek olanların daha çok mağdurluk yaşadığı sonucuna ulaşmıştır.

Ülkemizde yapılan bir diğer araştırmada, öğrencilerin cinsiyetlerine göre saldırgan veya mağdur olma durumları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Fakat sınıf düzeyleri incelendiğinde 4. sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerinden daha fazla zorbalık davranışları sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanı sıra öğrencilerin kurban veya zorba olma durumları ile yetim olmaları, ailenin aylık geliri, kardeş sayıları, anne-babanın eğitim durumları ile aralarında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır (Kale ve Demir, 2017). Ergün (2015) araştırmasında 4. ve 5. sınıflarda bulunan öğrencilerin akran zorbalığına maruz kalma durumlarını

incelemiştir. 4. Sınıfta okuyan öğrencilerin daha fazla zorbalığa uğradığı sonucuna ulaşmıştır. Fakat alan içerisinde büyük bir fark yaratmayabileceğini ifade etmiştir.

Kale ve Demir (2017) araştırmalarında ebeveynlerin boşanmış olan öğrenciler ile zorbalık yapan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Özyürek, Gümüş ve Özbatak (2015) yaptıkları araştırmada bu sonucu desteklemektedir ve parçalanmış aile çocuklarının büyük bir risk grubuna girdiklerini vurgulamaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama ve araç teknikleri, verilerin toplanması, veri analizinde kullanılan istatistiksel teknikler hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın temel amacı “Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı Ve Sosyal Görünüş Kaygıları İle Kendine Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”dir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da ikiden fazla değişken arasındaki farklılaşmaları, değişimleri, ilişkileri ve derecelerini belirlemeyi amaç edinen bir araştırma modelidir (Karasar, 2013).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında Bilecik ili Osmaneli ilçesi sınırları içindeki tüm ortaokul 7. ve 8. Sınıf öğrencileridir. Araştırmada random olarak seçilmiş üç ortaokuldan, araştırmaya gönüllü olarak katılan 428 öğrenci örneklem olarak alınmıştır.

Araştırmanın yapılması için Bilecik Valiliği ve Bilecik İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır (Ek-1).

Öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımları Tablo 3.2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2.1 Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	(Yüzdeler)
Kız	205	47,9
Erkek	223	52,1
Toplam	428	100

Tablo 3.2.1.’de görüldüğü gibi araştırmaya alınan öğrencilerden 205’i kız (%47,9), 223’ü (%52,1) erkektir.

Öğrencilerin sınıflara göre dağılımları Tablo 3.2.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2.2 Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımları

Sınıf	N	(Yüzdeler)
7.Sınıf	223	52,1
8.Sınıf	205	47,9
Toplam	428	100

Tablo 3.2.2.’de görüldüğü gibi araştırmaya alınan öğrencilerden 223’ü 7. sınıf (%52,1), 205’i 8. Sınıf (%47,9) öğrencisidir.

Öğrencilerin sınıflara ve cinsiyetlere göre dağılımları Tablo 3.2.3’te verilmiştir.

Tablo 3.2.3 Öğrencilerin Sınıflara ve Cinsiyetlere Göre Dağılımları

		Sınıf		Toplam
		7.Sınıf	8.Sınıf	
Cinsiyet	Kız	113	92	205
	Erkek	110	113	223
Toplam		223	205	428

Tablo 3.2.3’te görüldüğü gibi araştırmaya alınan öğrencilerden 113 kız öğrenci 7. Sınıf, 92 kız öğrenci 8. Sınıf, 110 erkek öğrenci 7. Sınıf ve 113 erkek öğrenci 8. Sınıftır.

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Çalışmada veri toplamak amacıyla Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Kendine Saygı Ölçeği; demografik bilgilere ulaşmak amacıyla ise Kişisel Bilgi formu kullanılmıştır.

3.3.1.Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formun amacı, örnekleme oluşturan öğrenciler ve araştırma için belirlenen bağımsız değişkenler hakkında bilgi toplamaktır. Kişisel bilgi formu 14 maddeden oluşmuştur. Sırasıyla sınıf, yaş, cinsiyet, şehit çocuğu, annenin sağ olması, babanın sağ olması, anne ve babanın birlikte yaşaması, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, annenin çalışması, babanın eğitim

durumu, babanın çalışması, aylık gelirleri ve kiminle yaşadığı hakkında bilgi alınabilecek şekilde düzenlenmiştir. Ölçüm aracı ile birlikte aynı kâğıt üzerinde olmasına dikkat edilmiştir.

3.3.2. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu

Araştırmada 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin zorbalık yapma ve zorbalığa maruz kalma seviyelerini belirlemek için “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği- Ergen Formu” kullanılmıştır. Ölçek Pişkin ve Ayas (2007) tarafından geliştirilmiştir.

Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Çocuk Formunun geliştirme aşamaları, Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu geliştirilirken de takip edilmiştir. Bu aşamanın tamamlanmasının ardından, Ankara’daki farklı sosyo ekonomik düzeylerde bulunan ortaokul 6, 7, 8. Sınıf ve 9,10 ve 11. Sınıfa giden toplam 1900 öğrenciyle uygulanmıştır.

Ölçek, yaşlarına “zorbalık yapan” ve “zorbalığa maruz kalan” öğrencileri belirlemektedir. Toplamda 53 madde ve altı faktörden oluşmaktadır.

Maddelerin faktör dağılımı sırasıyla 1-15. maddeler fiziksel zorbalık ve kurbanlık durumunu, 16-22. maddeler sözel zorbalık ve kurbanlığı, 23-28. maddeler izolasyon zorbalığı ve kurbanlığı, 29-33. maddeler söylenti yayma zorbalığı ve kurbanlığı, 34-43. maddeler eşyalara zarar verme zorbalığı ve kurbanlığı, 44-53. maddeler cinsel zorbalık ve kurbanlığı olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin kurban ve zorba boyutlarından alınabilecek minimum puan 53, maksimum puan ise 265’tir. Puanlar artması zorba ve mağdur olma durumunun da arttığını göstermektedir.

Kurbanlık alt boyutu puanları, öğrencilerin akran zorbalığına ne kadar maruz kaldıklarını, hangi zorbalık türlerini (fiziksel, sözel, izolasyon, cinsel, söylenti yayma, eşyalara zarar verme) ne sıklıkta yaşadıklarını göstermektedir. Zorbalık alt boyutu puanı ise, öğrencilerin ne sıklıkta bu saldırganlık davranışında bulduklarını ve hangi türleri (fiziksel, sözel, izolasyon, cinsel, söylenti yayma, eşyalara zarar verme) kullandıklarını göstermektedir.

Kurban ölçeğinin geçerliliğini belirlemek amaçlı ilk olarak uzman görüşüne başvurulmuştur. Sonrasında doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Toplam kurban ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.93 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerine bakıldığında ise “fiziksel zorbalık” alt ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.82, “sözel zorbalık” alt ölçeğinin 0.75, “izolasyon” alt ölçeğinin 0.77, “söylenti yayma” alt ölçeğinin 0.75, “eşyalara zarar verme” alt ölçeğinin 0.80 ve “cinsel zorbalık” alt ölçeğinin 0.88 olarak bulunmuştur.

Kurban ölçeğinde olduğu gibi zorba ölçeğinin geçerliliğini belirlemek amaçlı ilk olarak uzman görüşüne alınmıştır. Sonrasında doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Toplam zorba ölçeğinin Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.92 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerine bakıldığında ise “fiziksel zorbalık” iç tutarlılık güvenirlik katsayısı 0.83, “sözel zorbalık” alt ölçeği için 0.74, “izolasyon” alt ölçeği için 0.75, “söylenti yayma” alt ölçeği için 0.66, “eşyalara zarar verme” alt ölçeği için 0.79 ve “cinsel zorbalık” alt ölçeği için ise 0.88 olarak bulunmuştur (Pişkin & Ayas, 2007).

3.3.3. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği

Araştırmada, öğrencilerin sosyal görünüş kaygı düzeylerini belirlemek amaçlı “Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ)” kullanılmıştır. Bireyin dış görünüşüne dair yaşadığı bilişsel, duygusal ve davranışsal kaygıları ölçmek amaçlı uygulanan bu ölçek Hart ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye ise Doğan (2010) tarafından çevrilmiş ve uyarlanmıştır. Türkçeye uyarlama çalışmalarının yanı sıra geçerlik ve güvenirlik çalışmaları da yine Doğan (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalara 143’ü kız, 197’si erkek toplamda 340 üniversite katılım göstermiştir. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu’nu ölçüt geçerliliğini test etmek için kullanmıştır. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği’nin faktör yapısının belirlenmesi amaçlı açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ölçek özgün bir formda ve tek boyutludur. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı 0,93, test tekrar-test güvenirlik katsayısı 0,85 ve test yarılama yöntemiyle hesaplanan güvenirlik katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Türkçe formundaki madde toplam korelasyon katsayıları 0,32 ile 0,82 arasındadır. SGKÖ ile ODKÖ arasındaki ilişki 0,60 olarak bulunmuştur.

Yapılan analiz sonuçlarına göre Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Türk üniversite öğrencileri üzerinde yeterli düzeyde güvenilirlik ve geçerliliğe sahiptir.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği 5'li Likert tipinden oluşan 16 maddelik bir ölçektir. Cevaplama anahtarı "Hiç Uygun Değil (1), Uygun değil (2), Biraz Uygun (3), Uygun (4), Tamamen Uygun (5) şeklindedir. Ölçeğin 1. maddesi ters puanlanmaktadır. Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinden alınan puanların yüksek olması, sosyal görünüş kaygısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Doğan, 2010).

3.3.4. Kendine Saygı Ölçeği

Araştırmada öğrencilerin kendilerine saygı düzeylerini belirlemek amacıyla "Kendine Saygı Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek Bogenç ve Kuzgun (1994) tarafından geliştirilmiştir.

Kendine Saygı Ölçeği maddelerinin hazırlanırken konuyla alakalı benzer ölçek ve yayınlar incelenmiştir. Literatürde gerçekleştirilen inceleme sonucunda 25 tanesi olumlu, 25 tanesi, olumsuz olan 50 ifadenin bulunduğu bir madde havuzu hazırlanmıştır. Bu ölçek maddeleri, alanda uzman olan bir gruba verilerek değerlendirilmeleri alınmıştır. Yapılan geri bildirimler sonucunda bazı ifadeler değiştirilerek, bazıları ise ölçekten atılmıştır.

Kendine Saygı Ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Cevaplama kâğıdı 5'li Likert tipi olarak hazırlanmıştır. Cevaplamalar "Her Zaman", "Sık Sık", "Ara sıra", "Nadiren" ve "Hiçbir Zaman" şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin 3, 4, 6, 7 ve 12. Maddeleri yani toplamda 5 maddesi olumsuz, 15 maddesi olumlu olacak şekilde düzenlenmiştir. Olumlu maddelerde "Her zaman" seçeneği 5 puan, "Hiçbir zaman" seçeneği 1 puan almaktadır. Olumsuz maddelerde "Her zaman" seçeneği 1, "Hiçbir zaman" seçeneği ise 5 puan almaktadır.

Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Ölçekten alınan puanların yüksek olması bireyin kendine saygısının yüksek olduğunu göstermektedir. Düşük olması ise kendine saygısının düşük olduğunu göstermektedir.

Kendine Saygı Ölçeğinin yapısını belirleyebilmek amaçlı faktör analizi, ayırt edici geçerlilik çalışmaları ve madde-toplam korelasyonu yapılmıştır. Ölçeğin kapsam

geçerliliğini belirlemek amacı kapsam geçerliliği çalışmaları yapılmış ve ilk önce alanda uzman olan 3 kişinin görüşüne başvurulmuştur. Maddelerde kullanılan ifadelerin kendine saygı ile ilgili olup olmadığı uzman grubu tarafından incelenmiştir. Uzman grubunun önerileri neticesinde gerekli değişiklikler yapılmış ve ardından kapsam geçerliliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amaçlı faktör analizi uygulanmıştır. Deneme grubunu puanlarına temel bileşenler analizi yapılmıştır. Kaiser Normalleştirme Ölçütüne bağlı olarak faktör yük değeri 1'i geçen, 7 faktör olduğu belirlenmiştir. Diğer faktörlerin yük değerleri 0.30'un altında kalmıştır. Buna bağlı olarak bu maddeler ölçekten çıkarılarak, ölçek 20 madde olacak şekilde tekrardan yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayısı 0.81 olarak hesaplanmıştır.

Kendine Saygı Ölçeği bireysel ve grup olarak uygulanabilmektedir. Zaman sınırlaması olmamasına rağmen 10-15 dakika ölçeği uygulamak için yeterli olmaktadır. Sınırlamanın olmaması her bireyin kendi hızında ölçeği tamamlayabilmesine olanak sağlamaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulama aşamasına geçmeden önce kullanılacak olan ölçekler ve anketler için gerekli izinler alınmıştır. Ardından random belirlenen okullara gidilerek, katılımcılara araştırmayla ilgili bilgi verilmiştir. Gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyenlere ölçekler sınıf ortamında, grup olarak uygulanmıştır. Araştırma 428 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir ve herhangi bir veri kaybı söz konusu değildir. Anket ve ölçme araçlarının uygulanması bir ders saati sürmüştür. Böylece analizler 428 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistiksel Teknikler

Veri toplama ölçekleri ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına sayısal ifade olarak girilmiştir. Bu veriler SPSS 13.0 programı kullanılarak istatistiksel sonuçlara dönüştürülmüştür. Analiz sonuçlarında, anlamlılık düzeyi en az $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Sonuçlar, "SPSS programının hesapladığı değer 0.05'ten küçükse anlamlıdır; 0.05'ten büyükse anlamsızdır" ilkesine göre değerlendirilmiştir.

Normallik varsayımın karşılayıp karşılamadığını belirlemek amaçlı Kolmogorov Smirnov testi uygulanmıştır. Elde edilen anlamlılık değerinin 0.05'ten küçük olması nedeniyle dağılım normallik varsayımını karşılamamıştır. Bu nedenle ikili ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı için Mann Whitney U testi, ikiden fazla ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığı için Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. İki'den fazla ortalamalar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla da Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Kendine Saygı Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Akran Zorbalığı Alt Boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Spearman Sıra Farkları Korelasyon Katsayısı (Spearman Rho Correlation Coefficient) analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, öğretmenlerden anket aracılığı ile toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Akran Zorbalığı Ölçeği Ergen Formu ve Kendine Saygı Ölçeklerinden aldıkları puanların betimsel istatistikleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği, Akran Zorbalığı Ölçeği Alt Boyutları ve Kendine Saygı Ölçeğinden Aldıkları Puanların Betimsel istatistikleri

ÖLÇEKLER	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
SGKÖ	37,83	13,44	16,00	77,00
KAB	81,25	25,73	22,00	205,00
ZAB	68,135	20,705	.00	196,00
KSÖ	76,19	11,80	36,00	107,00

SGKÖ ve KSÖ’den elde edilen puanlar yüksekse sosyal görünüş kaygısının ve kendine saygının yüksek olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 4.1’e göre KSÖ’den alınan puanların ortalaması ($\bar{X}=76,19$), SGKÖ’den elde edilen puan ortalaması ($\bar{X}=37,83$) olarak bulunmuştur. KSÖ’nin minimum puan (36,00), maksimum puanı (107,00), SGKÖ’nin minimum puan (16,00) ve maksimum puanı (77,00) olarak hesaplanmıştır. KSÖ’nin standart sapması (11,80), SGKÖ’nin standart sapması (13,44) olarak görülmektedir.

KAB’dan elde edilen puanlarda, puan yüksekse kurban olma durumunun yüksek olduğu, puan düşük ise kurban olma durumunun düşük olduğu kabul edilmiştir. Elde edilen betimsel istatistiklere göre öğrencilerin kurbanlık alt boyutundan alınan puan ortalamaları ($\bar{X}= 81,25$), zorbalık alt boyutundan puan ortalamalarına göre ($\bar{X}= 68,13$) daha yüksektir. Bu durum öğrencilerin daha çok kurban olma durumunu yaşadıkları şeklinde belirtilebilir.

Kurbanlık alt boyutundan alınan en düşük toplam puan (22,00) iken en yüksek toplam puan (205,00) olarak gerçekleşmiştir. Zorbalık alt boyutundan alınan en düşük toplam puan (.00) iken maksimum puan (196,00) olarak gerçekleşmiştir. Öğrencilerin kurbanlık alt boyutundan aldıkları maksimum toplam puan, zorbalık alt boyutundan aldıkları maksimum toplam puanından yüksek çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin akran zorbalığına daha çok maruz kaldıklarını, mağduriyetlerini daha rahat ifade edebildiklerini ortaya koymaktadır. Fakat hangi türüne maruz kaldıklarını rahatlıkla ifade edemediklerini göstermektedir.

KAB'nun standart sapması (25,73), ZAB'nun standart sapması (20,705) olarak bulunmuştur.

Öğrencilerin SGKÖ'den aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.2'de gösterilmektedir.

Tablo 4.2. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kargısı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Mann Whitney U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	231,19	51557	19134	.003
	8.Sınıf	205	196,33	40249		
Cinsiyet	Kız	205	224,44	46010	20819	.110
	Erkek	223	205,36	45795		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	211,55	84618	4418	.061
	Hayır	28	256,71	7188		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	216,71	34458	18966	.243
	Hayır	256	202,58	51862		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	210,24	83046	3854	.371
	Hayır	22	186,68	4107		

Tablo 4.2'ye göre ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin SGKÖ puanları ortalamaları ($\bar{x}=231,19$), 8. Sınıf öğrencilerinin ortalamalarından ($\bar{x}=196,33$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,003$ 'tür. SGKÖ puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır [$U=19134$, $p<.05$].

Tablo 4.2'ye göre SGKÖ puanları ile öğrencilerin cinsiyetleri, anne babalarının birlikte olma durumları ve çalışma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin KSÖ'den aldığı puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.3'te gösterilmektedir.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Mann Whitney U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	195,54	43606	18630	.000
	8.Sınıf	205	235,12	48200		
Cinsiyet	Kız	205	201,44	41297	20182	.036
	Erkek	223	226,49	50509		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	218,05	87223,5	4176,5	.024
	Hayır	28	163,66	4582,5		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	192,09	30543,5	17823,5	.033
	Hayır	256	217,87	55776,5		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	211,64	83598,5	3301,5	.057
	Hayır	22	161,56	3554,5		

Tablo 4.3' göre ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin KSÖ puanları ortalamaları ($\bar{x}=235,12$), 7. Sınıf öğrencilerinin ortalamalarından ($\bar{x}=195,54$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,000$ 'dır. KSÖ puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır [$U=18630$, $p<.05$].

Erkek öğrencilerin KSÖ puanları ortalamaları ($\bar{x}=226,49$), kız öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=201,44$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,036$ 'dır. KSÖ puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır [$U=20182$, $p<.05$].

Anne ve babası birlikte olan öğrencilerin KSÖ puanları ortalamaları ($\bar{x}=218,05$), anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=163,66$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,024$ 'tür. KSÖ puanları ile anne ve babalarının birlikte olmaları arasında anlamlı bir fark vardır [$U=4176,5$, $p<.05$].

Annesi çalışmayan öğrencilerin KSÖ puanları ortalamaları ($\bar{x}=217,87$), annesi çalışan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=192,09$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre

anlamlılık sütunundaki değer $p=0,033$ 'tür. KSÖ puanları ile annenin çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=17823,5, p<.05$].

Tablo 4.3'e göre öğrencilerin babalarının çalışma durumları ile kendine saygıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin FKAB'dan aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.4'te gösterilmektedir.

Tablo 4.4. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	211,90	47254,5	22278,5	.650
	8.Sınıf	205	217,32	44551,5		
Cinsiyet	Kız	205	211,39	43335	22220	.617
	Erkek	223	217,35	48471		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	211,56	84625	4425	.06
	Hayır	28	256,46	7181		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	211,94	33699	19725	.597
	Hayır	256	205,55	52621		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	213,79	84449	2451	.000
	Hayır	22	122,90	2704		

Tablo 4.4'e göre babası çalışan öğrencilerin FKAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=213,79$), babası çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=122,90$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,000$ 'dir. FKAB puanları ile babanın çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=2451, p<.05$].

Tablo 4.4'e göre 8. Sınıfta olan öğrencilerin FKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=217,32$), 7. Sınıfta olan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=211,90$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 4.4'e göre FKAB ile öğrencilerin cinsiyetleri, anne-babalarının birlikte olma durumları ve annenin çalışma durumu arasında da anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin FZAB aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.5'te gösterilmektedir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	201,20	44868,5	19892,5	.019
	8.Sınıf	205	228,96	46937,5		
Cinsiyet	Kız	205	202,32	41477,5	20362,5	.049
	Erkek	223	225,68	50328,5		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	210,51	84207,5	4007,5	.011
	Hayır	28	271,37	7598,5		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	224,95	35767,5	17656,5	.022
	Hayır	256	197,47	50552,5		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	212,08	83773,5	3126,5	.02
	Hayır	22	153,61	3379,5		

Tablo 4.5'e göre ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin FZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=228,96$), 7. Sınıf öğrencilerinin ortalamalarından ($\bar{x}=201,20$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,019$ 'dur. FZAB puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır [$U=198925$, $p<.05$].

Erkek öğrencilerin FZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=225,68$), kız öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=202,32$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,049$ 'dur. FZAB puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır [$U=20362,5$, $p<.05$].

Anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin FZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=271,37$), anne ve babası birlikte olan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=210,51$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,011$ 'dir. FZAB puanları ile anne ve babalarının birlikte olmaları arasında anlamlı bir fark vardır [$U=4007,5$, $p<.05$].

Tablo 4.5'e göre annesi çalışan öğrencilerin FZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=224,95$), annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=197,47$) yüksektir. Mann-

Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,022$ 'dir. FZAB puanları ile annenin çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=17656,5, p<.05$].

Tablo 4.5'e göre babası çalışan öğrencilerin FZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=212,08$), babası çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=153,61$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,02$ 'dir. FZAB puanları ile babanın çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=3126,5, p<.05$].

Öğrencilerin SKAB aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.6'da gösterilmektedir.

Tablo 4.6. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Sözel Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	220,66	49208,5	21482,5	.279
	8.Sınıf	205	207,79	42597,5		
Cinsiyet	Kız	205	227,59	46656,5	20173,5	.034
	Erkek	223	202,46	45149,5		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	212,86	85144,5	4944,5	.297
	Hayır	28	237,91	6661,5		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	212,79	33835	19589	.51
	Hayır	256	205,01	52485		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	210,85	83287,5	3612,5	.18
	Hayır	22	175,70	3865,5		

Tablo 4.6'ya göre kız öğrencilerin SKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=227,59$), erkek öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=202,46$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,034$ 'tür. SKAB puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır [$U=20173,5, p<.05$].

Öğrencilerin sınıf düzeyleri, anne babanın birlikte olması, anne ve babanın çalışma durumları ile SKAB puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Öğrencilerin İKAB'dan aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.7'de gösterilmektedir.

Tablo 4.7. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği İzolasyon Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	225,86	50368	20323	.039
	8.Sınıf	205	202,13	41438		
Cinsiyet	Kız	205	221,88	45487	21343	.21
	Erkek	223	207,70	46319		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	215,16	86064,5	5335,5	.66
	Hayır	28	205,05	5741,5		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	208,98	33228	20196	.89
	Hayır	256	207,39	53092		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	208,54	82376,5	4166,5	.73
	Hayır	22	217,11	4776,5		

Tablo 4.7'ye göre ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinin Akran İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=225,86$), 8. Sınıf öğrencilerinin ortalamalarından ($\bar{x}=202,13$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,0396$ 'dır. İKAB puanları ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır [$U=20323$, $p<.05$].

Kız öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=221,88$), erkek öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=207,70$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anne babası birlikte olan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=215,16$), anne babası birlikte olmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=205,05$) yüksek çıkmıştır fakat İKAB puanları ile öğrencilerin anne-babalarının birlikte olma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Annesi çalışan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=208,98$), annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=207,39$) yüksek çıkmıştır fakat İKAB puanları ile öğrencilerin annelerinin çalışma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Babası çalışmayan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=217,11$), babası çalışan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=208,54$) yüksek çıkmıştır fakat İKAB puanları ile öğrencilerin babalarının çalışma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin SYZAB'dan aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.8'de gösterilmektedir.

Tablo 4.8. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	216,59	48300	22168	.566
	8.Sınıf	205	211,16	43078		
Cinsiyet	Kız	205	198,75	40545,5	19635,5	.002
	Erkek	223	227,94	50832,5		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	210,98	84182	4382	.015
	Hayır	28	257	7196		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	208,54	33158	20107	.86
	Hayır	256	206,85	52747		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	209,55	82564,5	3918,5	.34
	Hayır	22	189,61	4171,5		

Tablo 4.8'e göre erkek öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=227,94$), kız öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=198,75$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,002$ 'dir. SYZAB puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır [$U=19635,5, p<.05$].

Anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=257$), anne ve babası birlikte olan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=210,98$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,015$ 'tir. SYZAB puanları ile anne babanın birlikte olup olmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=4382, p<.05$].

Tablo 4.8'e göre 7. Sınıfta olan öğrencilerin ($\bar{x}=216,59$), 8. Sınıfta olan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=211,16$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Annesi çalışan öğrencilerin ($\bar{x}=208,54$), annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=206,85$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Babası çalışan öğrencilerin ($\bar{x}=209,55$), babası çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=189,61$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin KAB'dan aldıkları toplam puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.9'da gösterilmektedir.

Tablo 4.9. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Kurbanlık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	219,88	49034,5	21656,5	.347
	8.Sınıf	205	208,64	42771,5		
Cinsiyet	Kız	205	219,81	45062,5	21767,5	.393
	Erkek	223	209,61	46743,5		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	212,04	84816	4616	.119
	Hayır	28	249,64	6990		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	212,94	33857,5	19566,5	.508
	Hayır	256	204,93	52462,5		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	211,83	83676,5	3223,5	.041
	Hayır	22	158,02	3476,5		

Tablo 4.9'da görüldüğü gibi babası çalışan öğrencilerin KAB toplam puanları ortalamaları ($\bar{x}=211,83$), babası çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=158,02$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,041$ 'dir. KAB toplam puanları ile babanın çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=3223,5, p<.05$].

Annesi çalışan öğrencilerin KAB'dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=212,94$), annesi çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=204,93$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 4.9'a göre 7. Sınıfta bulunan öğrencilerin KAB'dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=219,88$), 8. Sınıfta bulunan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=208,64$) yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 4.9'a göre KAB'dan alınan toplam puanların ortalamaları ile öğrencilerin cinsiyetleri ve anne babalarının birlikte olma durumları arasında da anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin ZAB'dan aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.10'da gösterilmektedir.

Tablo 4.10. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Zorbalık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	206,19	45981,5	21005,5	.146
	8.Sınıf	205	223,53	45824,5		
Cinsiyet	Kız	205	203,61	41742	20627	.08
	Erkek	223	224,50	50064		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	210,59	84238,5	4038,5	.013
	Hayır	28	270,26	7567,5		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	222,06	35309	18115	.059
	Hayır	256	199,26	51011		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	211,96	83725,5	3174,5	.033
	Hayır	22	155,79	3427,5		

Tablo 4.10'a anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin ZAB'dan alınan toplam puanları ortalamaları ($\bar{x}=224,50$), anne ve babası birlikte olan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=203,61$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,013$ 'tür. ZAB'dan alınan toplam puanlar ile anne ve babalarının birlikte olmaları arasında anlamlı bir fark vardır [$U=4038,5$, $p<.05$].

Babası çalışan öğrencilerin ZAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=211,96$), babası çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=155,79$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,033$ 'tür. ZAB'dan alınan toplam puanlar ile babanın çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=3174,5$, $p<.05$].

ZAB'dan alınan toplam puanlar ile öğrencilerin sınıf düzeyleri, cinsiyetleri ve annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin AZÖ'den aldıkları puanlar ile iki değişken ortalamaları arasındaki farklarının anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.11'de gösterilmektedir.

Tablo 4.11. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Mann Whitney U testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Sınıf	7.Sınıf	223	213,50	47611,5	22635,5	.862
	8.Sınıf	205	215,58	44194,5		
Cinsiyet	Kız	205	211,89	43437,5	22322,5	.675
	Erkek	223	216,89	48368,5		
Anne ve baba birlikte	Evet	400	211,21	84486	4286	.037
	Hayır	28	261,42	7320		
Anne Çalışıyor mu?	Evet	159	218,24	34700,5	18723,5	.17
	Hayır	256	201,63	51619,5		
Baba Çalışıyor mu?	Evet	395	212,56	83963,5	2936,5	.01
	Hayır	22	144,97	3189,5		

Tablo 4.11'e göre anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin AZÖ'den alınan puanları ortalamaları ($\bar{x}=216,42$), anne ve babası birlikte olan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=211,21$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,037$ 'dir. AZÖ'den alınan toplam puanlar ile anne ve babalarının birlikte olmaları arasında anlamlı bir fark vardır [$U=4286, p<.05$].

Babası çalışan öğrencilerin AZÖ'den aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=212,56$), babası çalışmayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=144,97$) yüksektir. Mann-Whitney U testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,01$ 'dir. AZÖ'den alınan toplam puanları ile babanın çalışıp çalışmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$U=2936,5, p<.05$].

Tablo 4.11'e göre öğrencilerin AZÖ'den aldıkları toplam puanlar ile sınıf düzeyleri, cinsiyetleri ve annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin SGKÖ'den aldıkları puanlar ile ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.12'de gösterilmiştir.

Tablo 4.12. Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark	
Yaş	A. 13	217	228,97	2	10,911	.004	B-A
	B. 14	189	193,19				C-B
	C. 15	22	254,70				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	225,07	4	15,44	.003	C-B
	B. 1-2 kardeş	252	196,74				D-B
	C. 3-4 kardeş	126	234,79				
	D. 5-6 kardeş	19	287,13				
	E. 7 ve üzeri	3	227,5				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	226,81	4	8,13	.08	
	B. Ortaokul	103	200,2				
	C. Lise	89	193,65				
	D. Üniversite	23	184,63				
	E. Okula hiç gitmedi	6	161,08				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	226,76	4	23,74	.99	
	B. Ortaokul	89	227,34				
	C. Lise	154	209,14				
	D. Üniversite	52	142,15				
	E. Okula hiç gitmedi	5	311,4				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	238,38	4	9,57	.04	A-D
	B. 1001-2000 TL	144	203,09				A-E
	C. 2001-3000 TL	127	211,72				
	D. 3001-4000 TL	56	180,41				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	170,29				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	212,58	3	4,94	.17	
	B. Sadece annem	16	219,78				
	C. Sadece babam	7	314,57				
	D. İkişisiyle de yaşamıyorum	20	201,35				

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi 15 yaşında olan öğrencilerin SGKÖ’den aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=254,70$), 13 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=228,97$) ve 14 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=193,19$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 15 yaşında olan öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları diğer öğrencilere göre daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,004$ ’tür. SGKÖ puanları ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(2)=10,911, p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen

veriler doğrultusunda 14 yaşında olan öğrencilerin 13 yaşında olanlara, 15 yaşında olan öğrencilerin de 14 yaşında olan öğrencilere göre daha çok sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları gözlenmiştir.

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi 5-6 kardeşe sahip olan öğrencilerin SGKÖ’den aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=287,13$), 3-4 kardeşe sahip olan ($\bar{x}=234,79$), 7 ve üzeri kardeşe sahip olan ($\bar{x}=227,5$), tek çocuk olan ($\bar{x}=225,07$) ve 1-2 kardeşe sahip olan öğrencilerin ($\bar{x}=196,74$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 5-6 kardeşe sahip olan öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları diğerlerine göre daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,003$ ’tür. SGKÖ puanları ile öğrencilerin kardeş sayıları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(4)=15,44$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen verilere doğrultusunda 5-6 kardeşe sahip olan öğrencilerin 1-2 kardeşi olanlara, 3-4 kardeşi olan öğrencilerin de 1-2 kardeşi olan öğrencilere göre daha çok sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları gözlenmiştir.

Aylık gelirleri 0-1000 TL arası olan öğrencilerin SGKÖ’den aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=238,38$), 2001-3000 TL arası olan ($\bar{x}=211,72$), 1001-2000 TL arası olan ($\bar{x}=203,09$), 3001-4000 TL arası olan ($\bar{x}=180,41$) ve 4001 TL üzeri olan öğrencilerin ($\bar{x}=170,29$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle aylık gelirleri 0-1000 TL arası olan öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları diğerlerinde göre daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,004$ ’tür. SGKÖ puanları ile öğrencilerin aylık gelirleri arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(4)=9,57$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda 0-1000 TL arası aylık geliri olan öğrencilerin 3001-4000 TL ve 4001 TL üzeri olan öğrencilere göre daha çok sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları gözlenmiştir.

Tablo 4.12’ye göre öğrencilerin SGKÖ’den aldıkları puanların ortalamaları ile öğrencilerin kiminle yaşadıkları, anne ve babalarının eğitim durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin KSÖ aldıkları puanlar ile ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.13'te gösterilmiştir.

Tablo 4.13. Öğrencilerin Kendine Saygı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark
Yaş	A. 13	217	203,21	2	9,649	.008	B-A
	B. 14	189	233,21				B-C
	C. 15	22	165,09				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	197,00	4	8,272	.082	
	B. 1-2 kardeş	252	221,25				
	C. 3-4 kardeş	126	202,40				
	D. 5-6 kardeş	19	193,26				
	E. 7 ve üzeri	3	377				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	190,60	4	11,68	.01	
	B. Ortaokul	103	216,73				
	C. Lise	89	232,88				
	D. Üniversite	23	243,41				
	E. Okula hiç gitmedi	6	267,33				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	194,99	4	4,49	.34	
	B. Ortaokul	89	213,37				
	C. Lise	154	216,31				
	D. Üniversite	52	232,13				
	E. Okula hiç gitmedi	5	172,5				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	174,99	4	6,32	.17	
	B. 1001-2000 TL	144	197,43				
	C. 2001-3000 TL	127	213,33				
	D. 3001-4000 TL	56	214,29				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	231,03				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	218,48	3	5,4	.14	
	B. Sadece annem	16	185,25				
	C. Sadece babam	7	182,78				
	D. İkişile de yaşamıyorum	20	161,82				

Tablo 4.13'te görüldüğü gibi 14 yaşında olan öğrencilerin KSÖ'den aldıkları puanların ortalamaları (\bar{x} =233,21), 13 yaşında olan (\bar{x} =203,21) ve 15 yaşında olan öğrencilerin (\bar{x} =165,09) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 14 yaşında olan öğrencilerin kendine saygıları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre

anlamlılık sütünundaki değer $p=0,008$ 'dir. KSÖ puanları ile öğrencilerin yaşıları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görölmektedir [$K(2)=9,649$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda 14 yaşıında olan öğrencilerin 13 yaşıında ve 15 yaşıında olan öğrencilere göre kendine saygılarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin KSÖ'den aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=267,33$), annesi üniversite mezunu olan ($\bar{x}=243,41$), annesi lise mezunu olan ($\bar{x}=232,88$), annesi ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=216,73$) ve annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=190,60$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre kendine saygıları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütünundaki değer $p=0,01$ 'dir. Kendine Saygı Ölçeği puanları ile öğrencilerin annelerinin eğitimleri arasında anlamlı şekilde bir farklılık görölmektedir [$K(4)=11,68$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Fakat aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Ailesi ile yaşıayan öğrencilerin KSÖ'den alınan puanların ortalamaları ($\bar{x}=218,48$), sadece annesiyle yaşıayan ($\bar{x}=185,25$), sadece babasıyla yaşıayan ($\bar{x}=182,78$) ve ikisiyle de yaşıamayan öğrencilerin ($\bar{x}=161,82$) ortalamalarından yüksek bulunmuştur fakat KSÖ'den alınan puanlar ile öğrencinin kiminle yaşıadığı durumu ile aralarında anlamlı bir farklılık görölmemektedir.

Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin KSÖ'den aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=232,13$), babası lise mezunu olan ($\bar{x}=216,31$), babası ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=213,37$). Babası ilk okul mezunu olan ($\bar{x}=194,99$) ve babası hiç okula gitmemiş olan öğrencilerin ($\bar{x}=172,5$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat KSÖ puanları ile öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görölmemektedir.

Öğrencilerin FZAB'dan aldıkları puanlar ile ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.14'te gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Fiziksel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark	
Yaş	A. 13	217	200,60	2	8,2633	.01	C-A
	B. 14	189	224,11				
	C. 15	22	269,06				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	222,98	4	1,462	.83	
	B. 1-2 kardeş	252	215,62				
	C. 3-4 kardeş	126	205,27				
	D. 5-6 kardeş	19	233,00				
	E. 7 ve üzeri	3	244				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	204,41	4	3,68	.45	
	B. Ortaokul	103	205,18				
	C. Lise	89	216,30				
	D. Üniversite	23	251,74				
	E. Okula hiç gitmedi	6	223,83				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	222,92	4	1,89	.75	
	B. Ortaokul	89	205,83				
	C. Lise	154	206,48				
	D. Üniversite	52	208,38				
	E. Okula hiç gitmedi	5	180,7				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	201,86	4	7,06	.13	
	B. 1001-2000 TL	144	186,15				
	C. 2001-3000 TL	127	222,99				
	D. 3001-4000 TL	56	205,24				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	216,87				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	211,95	3	4,57	.206	
	B. Sadece annem	16	242,84				
	C. Sadece babam	7	298,71				
	D. İkişisiyle de yaşamıyorum	20	200,57				

Tablo 4.14'te görüldüğü gibi 15 yaşında olan öğrencilerin FZAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=269,06$), 14 yaşında olan ($\bar{x}=224,11$), ve 13 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=200,60$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 15 yaşında olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre fiziksel zorba olma durumları diğerlerine göre daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,01$ 'dir. FZAB puanları ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(2)=8,2633$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen

veriler doğrultusunda 15 yaşında olan öğrencilerin 13 yaşında olan öğrencilere göre daha çok fiziksel zorbalık yaptıkları gözlenmiştir.

Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin FZAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=251,74$), annesi okula hiç gitmemiş olan ($\bar{x}=223,83$), annesi lise mezunu olan ($\bar{x}=216,30$), annesi ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=205,18$) ve annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=204,41$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat FZAB puanları ile öğrencilerin annenin eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir.

Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin FZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=222,92$), babası üniversite mezunu olan ($\bar{x}=208,38$), babası lise mezunu olan ($\bar{x}=206,48$), babası ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=205,83$) ve babası okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin ($\bar{x}=180,7$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Fakat FZAB puanları ile öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 4.14'teki bilgilere göre yediden ve yediden fazla kardeşi olan öğrencilerin FZAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=244,00$), 5-6 kardeşe sahip olanların ($\bar{x}=233,00$), tek çocuk olanların ($\bar{x}=222,98$), 1-2 kardeşi olanların ($\bar{x}=215,62$) ve 3-4 kardeşi olanların ($\bar{x}=205,27$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Fakat FZAB'dan aldıkları puanlar ile öğrencilerin kardeş sayıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Sadece babasıyla yaşayan öğrencilerin FZAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=298,71$), sadece annesiyle yaşayanların ($\bar{x}=242,84$), ailesi ile yaşayanların ($\bar{x}=211,95$) ve ailesiyle yaşamayanların ($\bar{x}=200,57$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Fakat FZAB'dan aldıkları puanlar ile öğrencilerin kiminle yaşadıkları durumu ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Aynı şekilde öğrencilerin FZAB'dan aldıkları puanlar ile aylık gelirleri ile de aralarında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Öğrencilerin SZAB'dan aldıkları puanların ikiden fazla değişken arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.15'te gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Sözel Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark
Yaş	A. 13	217	207,50	2	5,204	.07	
	B. 14	189	216,25				
	C. 15	22	268,52				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	201,46	4	1,63	.803	
	B. 1-2 kardeş	252	211,03				
	C. 3-4 kardeş	126	221,39				
	D. 5-6 kardeş	19	213,03				
	E. 7 ve üzeri	3	272,16				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	211,77	4	1,06	.89	
	B. Ortaokul	103	200,64				
	C. Lise	89	213,42				
	D. Üniversite	23	223,41				
	E. Okula hiç gitmedi	6	210,25				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	233,04	4	7,71	.1	
	B. Ortaokul	89	214,22				
	C. Lise	154	200,25				
	D. Üniversite	52	186,88				
	E. Okula hiç gitmedi	5	202				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	201,96	4	9,72	.04	C-D
	B. 1001-2000 TL	144	196,31				E-D
	C. 2001-3000 TL	127	223,20				
	D. 3001-4000 TL	56	172,62				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	227,59				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	212,2	3	2,37	.49	
	B. Sadece annem	16	218,84				
	C. Sadece babam	7	281,28				
	D. İkişiyile de yaşamıyorum	20	221,05				

Tablo 4.15'te görüldüğü gibi aylık gelirleri 4001 TL ve üzeri olan öğrencilerin SZAB'dan aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}=227,59$), 2001-3000 TL arası olan ($\bar{x}=223,20$), 0-1000 TL arası olan ($\bar{x}=201,96$), 1001-2000 TL arası olan ($\bar{x}=196,31$) ve 3001-4000 TL arası olan öğrencilerin ($\bar{x}=172,62$) ortalamalarından yüksektir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,04$ 'tür. SZAB puanları ile öğrencilerin aylık gelirleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir [$K(4)=9,72$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki anlamlılığını belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sonuç olarak aylık gelirleri 4001 TL ve üzeri olan öğrencilerin 3001-4000

TL arası ve 2001-3000 TL arası olan öğrencilere göre daha fazla sözel zorba olduklarına ulaşılmıştır.

Tablo 4.15'e göre öğrencilerin SZAB puanları ile yaş, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumu ve kiminle yaşadığı arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öğrencilerin İKAB'dan aldıkları puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.16'da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği İzolasyon Kurbanlık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark	
Yaş	A. 13	217	223,924	2	8,811	.012	A-B
	B. 14	189	197,918				C-B
	C. 15	22	264				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	222,222	4	3,179	.528	
	B. 1-2 kardeş	252	206,335				
	C. 3-4 kardeş	126	222,964				
	D. 5-6 kardeş	19	244,947				
	E. 7 ve üzeri	3	211,333				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	218,8	4	3,91	.41	
	B. Ortaokul	103	199,034				
	C. Lise	89	211,011				
	D. Üniversite	23	177,065				
	E. Okula hiç gitmedi	6	219,083				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	232,71	4	8,68	.06	
	B. Ortaokul	89	199,57				
	C. Lise	154	207,61				
	D. Üniversite	52	184,97				
	E. Okula hiç gitmedi	5	264				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	212,93	4	5,03	.28	
	B. 1001-2000 TL	144	200,04				
	C. 2001-3000 TL	127	204,58				
	D. 3001-4000 TL	56	226,28				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	172,24				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	213,62	3	5,94	.11	
	B. Sadece annem	16	160,18				
	C. Sadece babam	7	247,92				
	D. İkişisiyle de yaşamıyorum	20	252,45				

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi 15 yaşında olan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=264$), 13 yaşında olan ($\bar{x}=223,924$) ve 14 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=197,918$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 15 yaşında olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre izolasyon zorbalığına maruz kalma durumları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,012$ ’dir. İKAB puanları ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(2)=8,811$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda 15 yaşında olan öğrencilerin 14 yaşında olanlara, 14 yaşında olanların ise 13 yaşında olan öğrencilere göre daha çok izolasyon kurbanı oldukları gözlenmiştir.

Annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=219,083$), annesi ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=218,8$), annesi lise mezunu olan ($\bar{x}=211,011$), annesi ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=199,034$) ve annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=177,065$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat İKAB puanları ile öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir.

Babası okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=264$), babası ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=232,71$), babası lise mezunu olan ($\bar{x}=207,61$), babası ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=199,57$) ve babası üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=184,97$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat İKAB puanları ile öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 4.16’ya göre 5-6 kardeş sahip olan öğrencilerin İKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=244,947$), diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.16’ya göre İKAB puanları ile öğrencilerin kardeş sayıları, aylık gelirleri ve kiminle yaşadıkları değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır

Öğrencilerin SYKAB’dan aldıkları puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.17’de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Kurbanlık Alt Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskall Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark	
Yaş	A. 13	217	208,95	2	1,0542	.59	
	B. 14	189	219,39				
	C. 15	22	227,22				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	228,85	4	2,388	.664	
	B. 1-2 kardeş	252	208,39				
	C. 3-4 kardeş	126	219,26				
	D. 5-6 kardeş	19	238,50				
	E. 7 ve üzeri	3	175,333				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	208,35	4	2,56	.63	
	B. Ortaokul	103	201,30				
	C. Lise	89	215,30				
	D. Üniversite	23	229,89				
	E. Okula hiç gitmedi	6	259,083				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	229,37	4	5,41	.24	
	B. Ortaokul	89	199,18				
	C. Lise	154	201,20				
	D. Üniversite	52	214,45				
	E. Okula hiç gitmedi	5	242,5				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	235,54	4	17,13	.001	A-B
	B. 1001-2000 TL	144	179,44				C-B
	C. 2001-3000 TL	127	209,65				D-B
	D. 3001-4000 TL	56	238,90				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	187,56				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	211,46	3	3,24	.35	
	B. Sadece annem	16	235,59				
	C. Sadece babam	7	284,00				
	D. İkişisiyle de yaşamıyorum	20	220,97				

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi aylık gelirleri 3001-4000 TL arası olan öğrencilerin SYKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=238,90$), 0-1000 TL arası olan ($\bar{x}=235,54$), 2001-3000 TL arası olan ($\bar{x}=209,65$), 4001 TL ve üzeri olan ($\bar{x}=187,56$) ve 1001-2000 TL arası olan öğrencilerin ($\bar{x}=179,44$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle aylık gelirleri 3001-4000 TL arası olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre söylenti yayma kurbanı olma durumları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskall Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,001$ ’dir. SYKAB puanları ile öğrencilerin aylık gelirleri arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(4)=17,13$,

$p < .05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda aylık gelirleri 3001-4000 TL arası olan öğrencilerin 1001-2000 TL arası aylık gelire sahip öğrencilere, 2001-3000 TL aylık gelire sahip öğrencilerin 1001-2000 TL aylık gelire sahip öğrencilere, 0-1000 TL arası aylık gelire sahip öğrencilerin ise 1001-2000 TL arası aylık gelire sahip olan öğrencilere göre daha çok söylenti yayma zorbalığına dağa çok maruz kaldıkları gözlenmiştir.

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin SYKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=259,083$), annesi üniversite mezunu olan ($\bar{x}=229,89$), annesi lise mezunu olan ($\bar{x}=215,30$), annesi ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=208,35$) ve annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=201,30$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat SYKAB puanları ile öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık bulunamamıştır.

Babası okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin SYKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=242,5$), babası ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=229,37$), babası üniversite mezunu olan ($\bar{x}=214,45$), babası lise mezunu olan ($\bar{x}=201,20$) ve babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=199,18$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat SYKAB puanları ile öğrencilerin babalarının eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.17’ye göre 15 yaşında olan öğrencilerin SYKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=227,22$) diğer öğrencilerden yüksek bulunmuştur fakat SYKAB puanları ile aralarında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Tablo 4.17’ye göre 5-6 kardeşi olan öğrencilerin SYKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=238,50$) diğer öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Fakat SYKAB puanları ile kardeş sayıları arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Tablo 4.17’ye göre sadece babasıyla yaşayan öğrencilerin SYKAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=284,00$) diğer öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Fakat SYKAB puanları ile kiminle yaşadıkları değişkeni arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Öğrencilerin SYZAB’dan aldıkları puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.18’de gösterilmiştir.

Tablo 4.18. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Söylenti Yayma Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark
Yaş	A. 13	217	212,74	2	2,9151	.23
	B. 14	189	211,42			
	C. 15	22	248,52			
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	241,30	4	4,099	.39
	B. 1-2 kardeş	252	208,47			
	C. 3-4 kardeş	126	216,62			
	D. 5-6 kardeş	19	227,24			
	E. 7 ve üzeri	3	166			
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	218,52	4	6,47	.16
	B. Ortaokul	103	192,87			
	C. Lise	89	211,26			
	D. Üniversite	23	191,26			
	E. Okula hiç gitmedi	6	241,58			
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	233,23	4	13,17	.01
	B. Ortaokul	89	216,29			
	C. Lise	154	192,17			
	D. Üniversite	52	201,74			
	E. Okula hiç gitmedi	5	209			
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	225,93	4	5,79	.21
	B. 1001-2000 TL	144	195,06			
	C. 2001-3000 TL	127	210,60			
	D. 3001-4000 TL	56	201,70			
	E. 4001 TL ve üzeri	31	187,43			
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	209,36	3	7,007	.07
	B. Sadece annem	16	243,15			
	C. Sadece babam	7	259,28			
	D. İkişile de yaşamıyorum	20	252,87			

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=233,23$), babası ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=216,29$), babası okula hiç gitmemiş olan ($\bar{x}=209$), babası üniversite mezunu olan ($\bar{x}=201,74$) ve babası lise mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=192,17$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre söylenti yayma zorbalıkları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,01$ ’dir. SYZAB puanları ile öğrencilerin annelerinin eğitimleri arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(4)=13,17$, $p<.05$].

Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin, babası lise mezunu olan öğrencilere, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin ise babası lise mezunu olan öğrencilere göre daha çok söylenti yayma zorbalığı yaptıkları gözlenmiştir.

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi sadece babasıyla yaşayan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=259,28$), ailesiyle yaşamayan ($\bar{x}=252,87$), sadece annesiyle yaşayan ($\bar{x}=243,15$), ve ailesiyle yaşayan öğrencilerin ($\bar{x}=209,36$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat SYZAB puanları ile öğrencilerin kiminle birlikte yaşadıkları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir.

Annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=241,58$) annesi ilkokul mezunu olan ($\bar{x}=218,52$), annesi lise mezunu olan ($\bar{x}=211,2$), annesi ortaokul mezunu olan ($\bar{x}=192,87$) ve annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ($\bar{x}=191,26$) ortalamalarından yüksek çıkmıştır fakat SYZAB puanları ile öğrencilerin annelerinin eğitim durumları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 4.18’e göre 15 yaşında olan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=248,52$) diğerlerinden yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Ailesinde tek çocuk olan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=241,30$) diğerlerinden yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Aylık gelirleri 0-1000 TL arası olan öğrencilerin SYZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=225,93$) diğerlerinden yüksek çıkmıştır fakat aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Öğrencilerin EZZAB zorbalık alt ölçeğinden aldığı puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.19’da gösterilmiştir.

Tablo 4.19. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Eşyalara Zarar Verme Zorbalık Alt Boyutu Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark
Yaş	A. 13	217	208,91	2	7,633	.022	C-A
	B. 14	189	214,26				C-B
	C. 15	22	271,65				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	207,52	4	1,813	.769	
	B. 1-2 kardeş	252	214,37				
	C. 3-4 kardeş	126	213,06				
	D. 5-6 kardeş	19	233,66				
	E. 7 ve üzeri	3	156,5				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	207,28	4	4,05	.39	
	B. Ortaokul	103	200,35				
	C. Lise	89	221,53				
	D. Üniversite	23	218,85				
	E. Okula hiç gitmedi	6	260,5				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	221,52	4	2,37	.66	
	B. Ortaokul	89	202,25				
	C. Lise	154	209,72				
	D. Üniversite	52	207,50				
	E. Okula hiç gitmedi	5	187,7				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	203,89	4	5,58	.23	
	B. 1001-2000 TL	144	192,72				
	C. 2001-3000 TL	127	218,07				
	D. 3001-4000 TL	56	197,20				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	217,75				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	211,72	3	2,12	.54	
	B. Sadece annem	16	232,90				
	C. Sadece babam	7	249,85				
	D. İkiisiyle de yaşamıyorum	20	229,95				

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi 15 yaşında olan öğrencilerin ZZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=271,65$), 14 yaşında olan ($\bar{x}=214,26$) ve 13 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=208,91$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 15 yaşında olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre eşyalara zarar verme zorbalıkları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,022$ ’dir. EZZAB puanları ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(2)=2,37, p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya

koymak amacıyla Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre 15 yaşında olan öğrencilerin 14 yaşında ve 13 yaşında olan öğrencilere göre daha çok eşyalara zarar verme zorbalığı yaptıkları gözlenmiştir.

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi 5-6 kardeş olan öğrencilerin EZZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=233,66$), diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat EZZAB puanları ile öğrencilerin kardeş sayıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilerin EZZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=260,5$), diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat EZZAB puanları ile öğrencilerin annelerinin eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin EZZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=221,52$), diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat EZZAB puanları ile öğrencilerin babalarının eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aylık gelirleri 2001-3000 TL olan öğrencilerin EZZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=218,07$), diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat EZZAB puanları ile öğrencilerin aylık gelirleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Sadece babasıyla yaşayan öğrencilerin EZZAB puanları ortalamaları ($\bar{x}=249,85$), sadece annesiyle yaşayanların ortalamalarından ($\bar{x}=232,90$), ailesiyle yaşamayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=229,95$) ve ikisiyle birlikte yaşayan öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=211,72$) yüksek çıkmıştır fakat EZZAB puanları ile öğrencilerin kiminle yaşadıkları değişkeni arasında anlamlı şekilde bir farklılık bulunamamıştır.

Öğrencilerin KAB’dan aldıkları toplam puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.20’de gösterilmiştir.

Tablo 4.20. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Kurbanlık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark
Yaş	A. 13	217	215,77	2	0,617	.02	
	B. 14	189	210,99				
	C. 15	22	232,04				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	228,04	4	0,952	.916	
	B. 1-2 kardeş	252	211,35				
	C. 3-4 kardeş	126	216,13				
	D. 5-6 kardeş	19	207,87				
	E. 7 ve üzeri	3	259,16				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	218,43	4	2,86	.58	
	B. Ortaokul	103	197,48				
	C. Lise	89	209,17				
	D. Üniversite	23	190,67				
	E. Okula hiç gitmedi	6	232,83				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	234,63	4	8,29	.08	
	B. Ortaokul	89	200,33				
	C. Lise	154	208,62				
	D. Üniversite	52	181,95				
	E. Okula hiç gitmedi	5	204,1				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	215,20	4	4,19	.38	
	B. 1001-2000 TL	144	196,03				
	C. 2001-3000 TL	127	207,99				
	D. 3001-4000 TL	56	223,20				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	178,43				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	212,5	3	2,02	.56	
	B. Sadece annem	16	223,34				
	C. Sadece babam	7	277,85				
	D. İkişisiyle de yaşamıyorum	20	212,85				

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi 15 yaşında olan öğrencilerin KAB toplam puanlarının ortalamaları ($\bar{x}=232,04$), 13 yaşında olan ($\bar{x}=215,77$) ve 14 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=210,99$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 15 yaşında olan öğrencilerin kurbanlık durumları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,02$ ’dir. KAB’dan alınan puanlar ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(2)=0,617$, $p<.05$]. Gruplar arasındaki farkı ortaya koymak için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Fakat gruplar arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 4.20'ye göre öğrencilerin kardeş sayıları, anne ve babanın eğitim durumu, aylık gelirleri ve kiminle yaşadıkları değişkenleri ile KAB toplam puanları ile arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Öğrencilerin ZAB'dan aldıkları toplam puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.21'de gösterilmiştir.

Tablo 4.21. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Zorbalık Alt Boyutu Toplam Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark	
Yaş	A. 13	217	202,92	2	7,219	.02	C-A
	B. 14	189	221,11				
	C. 15	22	271,95				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	216,26	4	0,933	.919	
	B. 1-2 kardeş	252	213,14				
	C. 3-4 kardeş	126	211,21				
	D. 5-6 kardeş	19	234,16				
	E. 7 ve üzeri	3	255,33				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	209,81	4	1,82	.76	
	B. Ortaokul	103	201,27				
	C. Lise	89	212,69				
	D. Üniversite	23	237,63				
	E. Okula hiç gitmedi	6	220,16				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	233,59	4	5,98	.20	
	B. Ortaokul	89	205,04				
	C. Lise	154	200,62				
	D. Üniversite	52	199,68				
	E. Okula hiç gitmedi	5	207,6				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	204,20	4	5,85	.21	
	B. 1001-2000 TL	144	190,06				
	C. 2001-3000 TL	127	221,43				
	D. 3001-4000 TL	56	194,23				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	221,2				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	210,65	3	4,45	.216	
	B. Sadece annem	16	237,62				
	C. Sadece babam	7	297,78				
	D. İkişiyile de yaşamıyorum	20	230,02				

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi 15 yaşında olan ZAB’dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=271,95$), 14 yaşında olan ($\bar{x}=221,11$) ve 13 yaşında olan öğrencilerin ($\bar{x}=202,92$) ortalamalarından yüksektir. Diğer bir ifadeyle 15 yaşında olan öğrencilerin diğer öğrencilere göre toplam zorbalıkları daha yüksek değerlendirilmektedir. Kruskal Wallis-H testine göre anlamlılık sütunundaki değer $p=0,02$ ’dir. ZAB’dan aldıkları toplam puanlar ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı şekilde bir farklılık görülmektedir [$K(2)=7,219, p<.05$]. Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amaçlı Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda 15 yaşında olan öğrencilerin 13 yaşında olan öğrencilere göre daha çok zorbalık yaptıkları gözlenmiştir.

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi yedi ve üzeri kardeşe sahip olan öğrencilerin ZAB’dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=255,33$), diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat ZAB toplam puanları ile öğrencilerin kardeş sayıları değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ZAB’dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=237,63$) diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat ZAB toplam puanları ile annelerinin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin ZAB’dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=233,59$) diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat ZAB toplam puanları ile babalarının eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aylık gelirleri 2001-3000 TL olan öğrencilerin ZAB’dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=221,43$) diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat ZAB toplam puanları ile aylık gelir değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Sadece babasıyla yaşayan öğrencilerin ZAB’dan aldıkları toplam puanların ortalamaları ($\bar{x}=297,78$) diğer öğrencilerden yüksek çıkmıştır fakat ZAB toplam puanları ile öğrencinin kiminle yaşadığı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Öğrencilerin AZÖ'den aldıkları toplam puanların ikiden fazla değişken ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amaçlı Kruskal Wallis-H Testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 4.22'de gösterilmiştir.

Tablo 4.22. Öğrencilerin Akran Zorbalığı Ölçeği Puanlarının Bazı Değişkenlere Göre Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Değişkenler		N	Sıralar Ortalaması	Sd	K	p	Anlamlı Fark
Yaş	A. 13	217	209,95				
	B. 14	189	215,69	2	2,038	.36	
	C. 15	22	249,16				
Kardeş Sayısı	A. Tek Çocuk	27	229,13				
	B. 1-2 kardeş	252	212,84				
	C. 3-4 kardeş	126	211,51	4	0,875	.928	
	D. 5-6 kardeş	19	217,42				
	E. 7 ve üzeri	3	258,00				
Anne Eğitim	A. İlkokul	198	216,39				
	B. Ortaokul	103	195,76				
	C. Lise	89	210,46	4	2,12	.71	
	D. Üniversite	23	212,13				
	E. Okula hiç gitmedi	6	228,41				
Baba Eğitim	A. İlkokul	121	236,67				
	B. Ortaokul	89	201,61				
	C. Lise	154	203,90	4	8,23	.08	
	D. Üniversite	52	188,41				
	E. Okula hiç gitmedi	5	210,20				
Aylık Gelir	A. 0-1000 TL	50	211,31				
	B. 1001-2000 TL	144	194,52				
	C. 2001-3000 TL	127	212,74	4	1,97	.74	
	D. 3001-4000 L	56	208,70				
	E. 4001 TL ve üzeri	31	198,46				
Kiminle yaşıyor	A. Annem babam ve kardeşlerim	384	211,42				
	B. Sadece annem	16	232,65	3	3,56	.31	
	C. Sadece babam	7	294,50				
	D. İkişisiyle de yaşamıyorum	20	220,25				

Tablo 4.22'de görüldüğü gibi öğrencilerin yaş, kardeş sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu, aylık gelirleri ve kiminle yaşadığı değişkenleri ile AZÖ'den aldıkları toplam puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.23. Kendine Saygı Ölçeği ile Sosyal Görünüş Kaygısı ve Akran Zorbalığı Ölçeği Kurbanlık ve Zorbalık Alt Boyutları Arasındaki İlişki

	1	2	3	4
1. SGKÖ	1			
2. KSÖ	-,364**	1		
3. KAB	,212**	-,239**	1	
4. ZAB	,144**	-,206**	,586**	1

*p<,05, **p<,01

Tablo 4.23 incelendiğinde sosyal görünüş kaygısı ile kendine saygı arasında negatif yönde fakat anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları arttıkça kendine saygıları azalmaktadır. Öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları ile akran zorbalığına maruz kalmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Başka bir ifadeyle akran zorbalığına maruz kalan öğrencilerin daha fazla sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları ile akran zorbalıkları arasında da pozitif ve anlamlı bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları arttıkça zorbalık davranışları da artmaktadır.

Öğrencilerin kendine saygıları ile akran zorbalığına maruz kalmaları arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle akran zorbalığına maruz kalma durumları arttıkça öğrencilerin kendine saygıları düşmektedir. Aynı zamanda kendine saygı ile akran zorbalığı davranışları arasında da negatif yönlü fakat anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yani öğrencilerin kendine saygıları düştükçe akran zorbalığı davranışları artmaktadır.

Tablo 4.23'teki sonuçlara göre akran zorbalığına maruz kalma ile akran zorbalığı davranışları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir. Diğer bir ifadeyle akran zorbalığına maruz kalma durumları arttıkça, öğrencilerin akran zorbalığı uygulama davranışları da artmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Burada araştırma sonuçlarına ilişkin sonuçlara ve tartışmaya yer verilmiştir.

Yapılan araştırmada 7. sınıf öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları 8. sınıf öğrencilerinden yüksek bulunmuştur. Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin diğer öğrencilere göre ergenliğin henüz başlangıcında olmaları, fiziksel değişimlerinin düzensiz bir belirginlikte olması, bu sebeple duygusal ve ruhsal çalkantılarını daha yoğun yaşamaları, kendilerini çocukluk ve genç yetişkinlik arasında sıkışmış hissetmeleri, çevreden gelen tutarsız yaklaşımlar, özdeşim kurdukları yetişkinler veya üst sınıf öğrenciler gibi faktörler nedeniyle daha fazla sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları düşünülmektedir.

Kız öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin ergenliğe geç veya erken girme durumları, yaşadıkları değişimlere uyum sağlayamamaları, bedenleri ile barışık olmamaları gerek sosyal medya gerek toplumsal beden imgesi sebebi ile istedikleri görüntüye sahip olamamaları, sosyal kabul görme ihtiyacı, anne-baba tutumları, öğrencinin spor geçmişi, toplumsal roller veya toplumsal beklentiler gibi faktörler nedeniyle kızların erkeklere oranla daha yüksek sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları düşünülmektedir. Çünkü ergenliğin başlangıç dönemi, öğrencilerin kendi bedenleri ile ilgili algılarında, öz değerlerinde, ruh hallerinde ve ilişkilerinde önemli değişimlere sebep olmaktadır. Erken olgunlaşan öğrenciler, diğer yaşlılarına göre kendi görünüşlerinden genel olarak daha çok memnun olmaktadır. Diğerlerine kıyasla olumlu bir psikoloji içindedirler. Işıkol (2013) yaptığı araştırmada Bununla birlikte yaşlılarına olgunlaşma süreci yaşlılarına göre erken başlayan kızlarda, daha çok depresyon, kaygı, aile içi çatışmalar ve kendi görünüşlerine karşı memnuniyetsizlik yaşandığını belirtmiştir.

Anne ve babası boşanmış olan öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları, anne ve babası birlikte olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin yüksek kaygı yaşamaları, taraf seçmek zorunda kalmaları, bir ebeveynle

ya da ebeveynsiz yaşama alışma sürecinde zorlanmaları, başkalarının gözetiminde bakımlarının sürdürülmesi, anne ve baba rol modelinin olmaması, yaşadığı güven sorunu, çelişki ve kendini suçlama gibi faktörler sebebiyle sosyal görünüş kaygılarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Serin ve Öztürk (2007) araştırmalarında anne-babası boşanmış olan ve boşanmamış çocukların benlik saygıları ile kaygı düzeylerini karşılaştırarak incelemiştir. Araştırma sonucunda anne-babası boşanmış olan ve boşanmamış çocukların benlik saygıları ile kaygı seviyeleri arasında anlamlı ölçüde farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin kendine saygıları 7. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur. 8. Sınıf öğrencilerinin ortaöğretime geçmek üzere olmaları, lise düzeyinin çocukluğun tamamen bitmesi ve ergenliğin tam olarak başlamış olması, 7. Sınıf öğrencilerine göre bağımsız karar verme becerilerinin gelişmiş olması, ortaokul düzeyindeki diğer öğrenciler arasında en büyük öğrenciler olmaları sebebiyle kendilerine saygılarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Bağlıkol da (2010) yaptığı araştırmada 8. Sınıf öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu durumun karar verme seviyeleri ile paralellik gösterdiğini ifade etmiştir.

Erkek öğrencilerin kendine saygıları kız öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Toplumumuzdaki kadın ve erkek rollerini, yetiştirilme tarzlarını göz önünde bulunduracak olursak, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha serbest yetiştirilmeleri, verdiği kararların doğru ya da yanlış olması durumunda ortaya çıkan sonuçlar hakkında daha az negatif tutumla karşılaşmaları, kız çocuklarının küçük yaştan itibaren büyük sorumlulukları üstlenmek zorunda bırakılmaları ve ataerkil toplum yapısı sebebiyle kendilerine saygı seviyelerinin etkilendiği düşünülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin aile, öğretmen ya da akran baskısı sebebiyle kendi başlarına karar veremiyor olmaları, yetiştirilme sürecinde özgür iradelerini erkeklere göre daha az kullanabilir şekilde yetişmeleri, kız öğrencilerin daha fazla denetim altında tutulmaları, toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği baskı, günümüz güzellik ve kadın algısı, ataerkil toplum yapısının getirdiği erkek egemenliği, kendilerine saygılarının daha düşük olması sebeplerine eklenebilir. Güçray da (2001) araştırmasında erkek öğrenciler ve kız öğrencilerin kendine saygılarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Erkek öğrencilerin karar vermelerini gerektiren durumlarda kız

öğrencilere göre daha öz güvenli ve daha az stresli olduklarını görmüştür. Bunun sonucunda erkek öğrencilerin karar verme sürecinde daha çok kontrole sahip olabilmelerinin ve kızların ise kendilerini karar verme sürecinde yetersiz algılamaları sebebiyle kendilerine saygılarının etkilenmekte olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveynleri birlikte olan öğrencilerin kendine saygıları anne ve babası boşanmış olan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Ailenin parçalanmamış olması çocuğun temel değerleri öğrenmesi, kişisel değerini hissedebilmesi, ebeveyn seçiminde bulunmaya zorlanmaması, böylece çelişki yaşamaması, ebeveynlerinin ilgisini ve sevgisini yaşayabilmesi, temel ihtiyaçlarını giderebiliyor olması, sevgiyi hissederek büyümesi, güvenli bağlanmalarının gerçekleşebilmesi sebebiyle kendilerine saygılarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Parçalanmış aile çocukları ise yoğun bir depresyon sürecinden geçmektedir. Çünkü bazı ailelerde bu ayrılık süreci yoğun bir çekişme içinde yaşanabilmektedir. Anne tarafı ve baba tarafı arasında kalan çocuk kendini baskı altında, sıkışmış ve çıkmazda hissedebilmektedir. Güvende hissettiği bir alanın yok olması çocuğu yeniden güven arayışına sokabilmektedir. Bu ruhsal çöküntü süreci öğrencinin sağlığını, ruhsal iyilik halini, zorbalık davranışlarını, akademik başarısını, arkadaş çevresini ve alışkanlıklarını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla kaygı düzeyi yüksek olan ve temel ihtiyaçlarını tam olarak sağlayamayan çocuk, kendine saygısını yitirmeye başlayabilmektedir. Temel ihtiyaçlarındaki eksiklikleri yoğun bir şekilde hissetmektedir. Aslıhan (1998) araştırmasında öğrencilerin aile yapıları, öz kavramları ve depresyon seviyeleri ile akademik başarıları arasında olumlu yönde bir korelasyon olduğunu saptamıştır. Yani ruhsal çöküntü düzeyleri arttıkça, benlik kavramlarının azaldığı ve akademik başarılarının düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Sürekli kaygı kısır döngüsünü yaşayan çocuk kendine saygısını yavaş yavaş yitirmekte ve savunma mekanizmalarını kullanırken akran zorbalığını uygulayabilmektedir. Çünkü aile çocuğun kişisel ve sosyal davranışlarla ilgili değer duygusunun geliştiği yerdir. Yavuzer (1993) çocuk psikolojisi ile ilgili yaptığı araştırmalarda ailenin önemini vurgulamıştır. Türkiye’de Çelikoğlu (1997), Aslıhan (1998), Şirvanlı (1998) ve Karakuş’un (2003) parçalanmış ailelerin çocukları üzerinde benlik kaygıları ve kaygı düzeylerini araştırdıkları çalışmalar bulunmaktadır. Alisinanoğlu ve Ulutaş (2000) öğrencinin yaşı, cinsiyeti, ebeveyn tutumları, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, aylık gelirleri, ebeveynlerin meslekleri, kardeş sayıları ve öğrencinin akademik başarısının kaygıyı etkileyen unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir. Yaptıkları çalışmada

ebeveynlerin ayrıldıktan sonra bile çekişme halinde olmalarının çocuğun kaygı düzeyini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca her çocuğun kaygı tepkisinin farklı olduğunu, kimisinin kaygı yaratan durumdan kaçmak için içine kapanabildiğini, asosyalleştiklerini, kimilerinin ise çeşitli savunma mekanizmaları kullanabildiğini vurgulamışlardır.

Annesi çalışmayan öğrencilerin kendine saygıları daha yüksek bulunmuştur. Annesi çalışmayan öğrencilerin, anne ilgisinden daha fazla doyum alması, temel ihtiyaçlarının daha sağlıklı bir şekilde karşılanması, ev yaşamının daha düzenli olması, çocuğun okul dışında herhangi bir sorumluluğu ağır bir şekilde üstlenmemesi sebebiyle kendilerine saygılarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte annesi çalışmayan öğrenciler annelerini daha rahat yaşatmak, mutlu etmek, maddi refah sağlamak gibi konularda da kendilerinde sorumluluk hissedebilmektedirler. Bunları amaç olarak edinmiş olan öğrencilerin, aynı zamanda bu hedeflerle motive olmaları, hem de hedeflerini gerçekleştirdikçe başarılı hissetmeleri sebebiyle kendilerine saygılarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Güçray'ın (2001) yaptığı çalışmada anne babanın meslek sahibi olma durumunun öğrencinin karar verme becerileri üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Karar verme becerisini geliştirmiş olmasının ise öğrencilerin öz saygıları üzerinde önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır.

Babası çalışan öğrencilerin kendine saygıları babası çalışmayan öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Bu öğrencilerin maddi güvencede olduklarını düşünmeleri, sosyal güvence haklarına sahip olmaları, çalışan bireylerin kendine saygılarının yüksek olması, babasının toplumsal erkek rolüne uygun olduğunu düşünmesi, çalışan babayı rol model alması, babasının işte olduğu durumlarda karar verme ve öz denetim becerilerinin gelişebilmesi, temel ihtiyaçlarının karşılanabiliyor olması sebepleriyle kendilerine saygılarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Güçray'ın (2001) yaptığı çalışmada göre babası iş sahibi olan öğrencilerin aşırı uyarılmışlık hallerinin düşük olduğu, öz saygıları yüksek bir biçimde karar verme davranışında bulduklarını belirtmiştir. Yapılan literatür araştırmasında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin kendine saygılarının yüksek olmasında ebeveynleri, aile yapısı, arkadaş çevresi gibi değişkenler de etkili olmaktadır (Bağlıkol, 2010). Buna bağlı olarak erkeklerin kendini çalışarak üretken hissetmesi, annenin iş hayatına dahil olmasa da ev işlerinde üretken olarak veya çocuk yetiştirme sürecine yoğunlaşması sebebiyle kendini üretken

hissetmesi kendilerine olan saygılarını etkileyebilmektedir. Anne ve babasının kendisine saygı duyduğunu görenek büyüyen çocuklar da kendilerine saygı duymayı kolaylıkla öğrenebilmekte ve özleriyle bütünleşebilmektedirler.

Aylık gelirleri 0-1000 TL arası olan öğrencilerin, 15 yaşında olan öğrencilerin ve 5-6 kardeşe sahip olan öğrencilerin sosyal görünüş kaygıları diğer öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Aylık gelirleri 0-1000 TL arası olan öğrencilerin maddi imkânsızlık sebebi ile istedikleri kıyafetlere sahip olamamaları, marka veya lüks heveslerini karşılayamamaları, temel ihtiyaçlarını karşılamakta dahi zorluk yaşayabilmeleri, maddi imkanları fazla olan insanlarla kendilerini kıyaslamaları, maddi zorlukların oluşturduğu engellerle sıklıkla karşılaşmaları sebebi ile sosyal görünüş kaygısı yaşadıkları düşünülmektedir. 15 yaşında olan öğrenciler ergenliğin en çalkantılı dönemini yaşamaktadırlar. Orantısız olarak fiziksel görünüşlerinde değişimler meydana gelirken, kiloda artış, bölgesel yağlanma, cilt yapısında ve ses tonunda değişiklikler görülebilmektedir. Aynı zamanda çocukluk ve yetişkinlik arasında kendilerini tam olarak bir yere koyamamaktadırlar. Başkaları tarafından beğenilme, toplumun beğendiği görünüş algısına uyma isteği duyabilmektedir. Sayılan bu durumların sosyal görünüş kaygılarını arttırdığı düşünülmektedir. 5-6 kardeşe sahip olan öğrencilerin sosyal görünüş kaygılarının yüksek olmasının sebeplerinden biri geniş bir ailede yaşamının zorluklarını deneyimlemeleridir. Kıyafet paylaşımı, ev içi sorumluluklar, maddi imkanlar, sosyal aktivitelere katılım, kardeşler arası kıskançlık ve anlaşabilme durumları, kendini gerçekleştirebilme imkanları, anne ve baba ilgisinin yeterliliği, kardeşler arası kıyaslanma derecesi, aile içerisindeki söz hakkı durumu sosyal görünüş kaygısını arttırdığı düşünülebilmektedir. Ayrıca kalabalık bir aile içerisinde daha az ilgi görmesi, anne ve babanın dışında başka aile üyeleri tarafından sorumluluğun alınması, bireyselliğin az olması, bireysel başa çıkması gereken durumlarda özgüvenin düşük olması veya aksine mücadeleci bir yaklaşım sergilemesi sebebiyle sosyal görünüş kaygısı yaşayabilmektedir. Yüceant (2013) yaptığı araştırmada Beden eğitimi bölümü öğrencilerinin yaşları ile sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasında düşük anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulmuştur. Ayrıca geniş ailede büyümüş bir öğrencinin sosyal görünüş kaygısının yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu kaygının ise, geniş ailede yaşaması sebebiyle başka aile üyelerinin kendisi adına söz sahibi olması, sorunları ile kendisinden çok başka aile üyelerinin ilgilenmesi, kendisinin yeterince söz hakkına sahip olamamasından kaynaklandığını

düşünmektedir. Alemdağ'ın (2013) araştırmasında da öğrencilerin sosyal görünüş kaygısı ölçeği puanları ile yaş, sınıf, aile gelir durumu, yaşadıkları yer değişkenleri ile aralarında anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri arttıkça, sosyal görünüş kaygılarının azaldığını bulmuştur. Petersen ve Crockett (1985), Marcotte, Fortin, Potvin ve Papillon (2002) da öğrencilerin beden imajları ve yaş değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ayrıca ortaokul seviyesinin, bu dönemdeki bireylerin sağlıklı bir beden algısı oluşturması ve benlik saygısı geliştirmesi için önemli bir zaman olduğunu belirtmektedirler. Kılıç (2015) yaptığı çalışmada, sosyal görünüş sebebiyle hissedilen kaygı, öğrencinin benlik saygısını ve algısını, dış görünüşüne yönelik içsel değerlendirmelerini etkileyebildiği sonucuna ulaşmıştır.

Annesi hiç okula gitmemiş olan öğrencilerin ve 14 yaşında olan öğrencilerin kendine saygıları diğer öğrencilerden yüksektir. Annesi okula hiç gitmemiş olan öğrencilere bakıldığında öğrencilerin annelerini daha iyi şartlarda yaşatma, onun gerçekleştiremediği hedeflere ulaşarak, annesini gururlandırma isteği, anne baskısı altında kalma, anneden yoğun bir ilgi ve destek alma gibi durumların kendine saygılarını etkileyebildiğini düşündürmektedir. Ayrıca eğitim seviyesi düşük bir ailede yetişen çocuklar daha iyi yaşam şartları oluşturmak isteyebilmektedirler. Bu motivasyonun kendine saygılarını etkilediği düşünülmektedir. Sarıçam (2011), üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesinin ve sınıf düzeylerinin arttıkça benlik saygılarının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Yaşları 14 olan öğrencilerin bedensel değişimlerinin diğer yaşlardaki öğrencilere göre daha az olması, daha orantılı bir görünüme sahip olmaları, ergenliğin duygusal çalkantılarını yoğun olarak yaşadıkları döneme henüz girmemiş olmaları, kimlik arayışlarının henüz başlamamış olması sebebiyle kendilerine saygılarının yüksek olduğu düşünülmektedir. Karakuş (2003) yaptığı çalışmada ebeveynleri resmi olarak ayrılmış olan ve yükseköğrenim görmüş olan çocukların, depresyon ölçeğinden en yüksek puanı aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Okul başarısı düşen çocuk ise kendine saygı duyma sürecinde çelişkiler yaşayabilmektedir. Aynı şekilde annesi ile yaşayan ve annesi çalışmayan çocukların depresyon düzeylerinin düşük olduğu ve okul başarılarının çok düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bir yandan anne ya da babası memur olan öğrencilerin ise depresyonu orta seviyede atlattıklarını ve okul başarılarının yüksek olduğunu saptamıştır.

Babası çalışan öğrencilerin akran zorbalığı fiziksel zorbalığa maruz kalma oranları daha yüksektir. Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin, erkek öğrencilerin, anne babası birlikte olmayan öğrencilerin, annesi ve babası çalışan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla fiziksel zorbalık davranışları göstermektedirler. Erkek öğrencilerin ve anne babası birlikte olmayan öğrencilerin söylenti yayma zorbalık davranışları diğer öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin sözel zorbalığa, 7. Sınıf öğrencilerinin ise izolasyon zorbalığına maruz kalmaları diğerlerine göre daha yüksektir. Babası çalışan öğrencilerin toplam akran zorbalığına maruz kalmaları ve toplam zorbalık davranışları, anne ve babası birlikte olmayan öğrencilerin ise toplam akran zorbalığı davranışları diğerlerinden daha yüksektir. Erkek öğrenciler zorbalık sürecinde hem zorba hem kurban olarak kızlara oranla daha fazla yer almaktadır. Genelde fiziksel saldırganlık sergilediklerini belirtmektedirler. Kızlar ise daha çok sözel ve fiziksel saldırganlık kullanmaktadır. Kız öğrencilerin fiziksel kuvvetlerinin erkeklere göre az olması, kısa süreli saldırılar yerine uzun süreli baskıları tercih etmesi, bu tercihin kendi içinde yaşadığı psikolojik baskıdan kaynaklanması, yaşadığı bu gerilimi yer ve yön değiştirme savunma mekanizmasını kullanarak gidermeye çalışması sebebiyle sözel zorbalık yaptıkları, 7. Sınıf öğrencilerinin ise üst ve alt sınıf arasında kalmış olma, yani çocukluk ve genç yetişkinlik arası belirsizliğin en yoğun yaşanan dönem olması, bedensel, ruhsal değişimlerinin en yoğun yaşandığı, duygusal patlamaların en sık gerçekleştiği ve bu ergenlik döneminin daha başlangıcında olmalarından kaynaklanan özgüvensizlik sebebiyle akran zorbalığına maruz kaldıkları düşünülmektedir. Öğrencilerin ebeveynlerinin ayrı olması sonucu kendilerini suçlu görmeleri, aile düzeninin bozulması, tek ebeveynle yaşamak zorunda kalmalarının yarattığı yıkım, ayrılan ebeveynlerin şiddetli geçimsizlik yaşamaması veya çocuğun şiddet gören bir ailede büyümesi, anne yada babanın çalışması sebebiyle yine tek ebeveynin bakımı üstlenmesi ve ebeveynlerin duygusal ilgi konusunda yetersiz kalmaları, ortaokul son sınıftaki öğrencilerin kendilerini en güçlü ve en üst olarak algulamaları, alt sınıflardayken son sınıfların onlara ayı davranışları sergilemeleri sebepleriyle zorbalık yaptıkları düşünülmektedir. Akgün (2005) çalışmasında kızların dolaylı, erkeklerin doğrudan zorbalık yollarını kullandıkları belirtmiştir. Erkekler genellikle fiziksel şiddet, küfretme, tehdit eşyalara zarar verme gibi doğrudan saldırganlığı kullanmakta iken, kızlar daha çok dışlama, dedikodu çıkarma gibi dolaylı yolları tercih etmektedirler. Gültekin (2003) araştırmasında sözel ve ilişkisel saldırılara uğrama oranının kızlarda daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Dölek

(2002) ise araştırmasında erkek öğrencilerin, kızlara oranla daha fazla fiziksel zorbalık davranışı sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Fakat erkekler tek başlarına, kızlar ise grup halinde zorbalık yaptıklarını belirtmektedir.

On beş yaşında olan öğrencilerin fiziksel zorbalık davranışları, eşyalara zarar verme ile gösterdikleri zorbalık davranışları, izolasyon zorbalığına maruz kalmaları ve genel olarak hem zorbalığa maruz kalma hem de zorba olma davranışları 13 ve 14 yaşında olan öğrencilerden yüksektir. Aylık gelirleri 4001 TL ve üzeri olanların sözel zorbalık davranışları, 3001-4000 TL arası olanların söylenti yayma zorbalığına maruz kalmaları, babası ilkokulu mezunu olan öğrencilerin ise söylenti yayma zorbalık davranışları diğerlerinden daha yüksektir. Zorbalık yapan öğrencilerin kendilerini büyük ve güçlü görmeleri, diğer öğrencilerden üstün ve popüler algılamaları, son sınıf öğrencisi olmanın verdiği özgüven, ailevi sorunlar, iletişim becerilerinin gelişmemiş olması sebebiyle akran zorbalığı yaptıkları, kurban olan öğrencilerin ise öğrenilmiş çaresizlik yaşadıkları, öfke kontrolü sağlayamayarak yön değiştirme savunma mekanizmasını kullandıkları, başa çıkma becerilerinin ve özgüvenlerinin zayıf olması sebepleriyle akran zorbalığına maruz kaldıkları düşünölmektedir. Tüm bunlarla birlikte çocuk ailede veya yakın çevrede zorbalık davranışlarına sıklıkla şahit oluyorsa, bu davranışları öğrenebilmektedir. Akgün'ün (2005) araştırmasına göre yaşça büyük çocuklar, akranlarına zorbalık yaparken, kurban olan kişinin bu durumu hakkettiğini düşünmektedir. Kız öğrenciler bu davranışları sergilediklerinde kendilerini daha kötü hissettiklerini ve kurbanı acıdıklarını, buna kıyasla erkeklerin ise kendilerini iyi hissettikleri ve bu durumun eğlenceli olduğunu düşündüklerini öne sürmektedir. Şirvanlı (1998) yaptığı araştırmada anne ve baba arasındaki şiddetin çocuklar tarafından model alındığını belirtmektedir. Bu davranışlara maruz kalan, örnek alan çocuklarda ise duygusallık, davranış problemleri ve uyum sorunları göröldüğünü vurgulamaktadır. Dolayısıyla çocuk akran zorbalığı davranışları gösterebilirken, kendine saygısı da etkilenebilmektedir.

Akran zorbalığı önüne geçilmesi en zor sorunlardan biri haline gelmiştir. Çünkü bu zorbalık artık sanal ortama da taşınmış ve bireyin sürekli olarak zorbalığa maruz kalabilmesine yol açmıştır. Çocuk, yaşadığı sıkıntının sadece okulla sınırlı kalmadığını, tüm hayatını ele geçirdiğini düşünebilmektedir. Tüm bu olumsuz durumların kaygıyı arttırmasının yanı sıra toplum olarak da bazı değerlerin değiştiği ve yeni kaygı türlerinin de ortaya çıktığı gözlenmektedir. Sosyal medyadaki veya

okuldaki popülerliği, bireyin dış görünüşü, kıyafetinin markası, diğer insanlardan farklı bir tarza sahip oluşu, güzellik algısı, sosyal medyadan veya internetten uzak kalmaya dair hissettiği kaygı, akranları ile kurduğu iletişim, sosyalleşebilme becerisi, kendisi olma ve kendisini gerçekleştirme hakkında kaygı hissedebilmektedir. Bir kişi, sosyal medya veya akıllı telefon kullanmadığını ifade ettiğinde diğer bireyler tarafından şaşırma, kınama davranışına maruz kalması, değişen kadın-erkek güzellik algısı, sosyal ortamda kabul görme ve beğenilme arzusu sebebiyle gerçekleştirilen değişimler, erkeklerin feminen özelliklerinde ve kadınların ise maskülen özelliklerindeki artış ile tüm bu değişimin normal olarak algılanması, toplumda değişen değerlere örnek gösterilebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri sosyal görünüş kaygısını etkileyebilirken, artık birey sosyal kabul görme ve beğenilme ihtiyacını karşılayabilmek için pek çok riski göze alabilmektedir. Tüm bunların yanı sıra günümüzde toplumsal algıların da değişmesiyle erkeklerin kadınsı, kadınların ise erkeksi davranışlarında artış olduğu ve bu cinsel kimlik karmaşasının çok küçük yaşlara kadar indiği düşünülmektedir (Özsungur, 2010). Bu farklılık bireyin ruhsal ve sosyal alanlarda çelişkiler ve baskı yaşamasına yol açmaktadır. Bireyin hem sosyal görünüş kaygısını hem de kendine saygısını doğrudan etkileyebilen bir durumdur. Bu alanda yapılan bir çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece aralarındaki ilişki ortaya konabilir. Özetle, insani değerler, davranışlar ve beğeniler artık hızla değişmektedir. İnsan davranışını, insanlar arası ilişkileri anlamak kimi zaman çok kolayken kimi zaman zorlaşabilmektedir. Çünkü bir davranış, bir ilişkiyi etkileyebilen unsur sayısının gittikçe arttığı görülmektedir. Yüceant'ın (2013) araştırmasında sosyal görünüş kaygısı sebebiyle önceden dış görünüşü ve fiziği ile ilgilenmeyen erkeklerin, günümüzde kendileriyle ilgilenmeye, farklı kıyafetler denemeye başladıklarını belirtmiştir. Salmon ise (2001) araştırmasında, erkeklerin kaslılık, kadınların ise zayıflık ve vücut oranlarına göre güzel ve etkileyici olarak kabul edildiği, toplumsal bir standart oluşmaya başladığını ifade etmiştir. Bu standartların kültürlere ve cinsiyetlere bağlı olarak da değişebildiğini ve büyük bir hızla insanlar tarafından kabullenildiğini vurgulamışlardır. Bu standartların ideal kilodan, ideal fiziksel görünüşe, ideal vücut şeklinden ideal çekiciliğe kadar geniş kapsamda olduğunu da vurgulamıştır. Bireyler, sosyal ortamda daha fazla kabul görebilmek adına, benzemek istedikleri veya arkadaş ortamlarında çok konuştukları kişilerin üzerinde gördükleri kıyafetlere veya markalara yönelebilmektedirler. Bunun yanı sıra kadınların erkeksi, erkeklerin de kadınsı davranışlar sergilemeye başlamasının ve moda yönlendirmesinin

de sosyal görünüş kaygısını tetikleyebildiğini düşündürmektedir. Bu yönlendirmelerin, kişilerin ideal benlikleri ve benlik imajları arasında gittikçe büyüyen bir fark oluşmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular yorumlanırken bazı noktaların önemine dikkat edilmelidir. Kendine saygı ve sosyal görünüş kaygısı ölçekleri değişkenlerle birlikte değerlendirildiğinde, literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar arasındaki bulgularda farklılıklar olduğu görülmüştür. İnceleme yapılan örneklem grubu, uygulama yapılan yıl, aile yapıları, sosyo kültürel farklılıklar, sosyo ekonomik düzey, yaşanan güncel toplumsal olaylar ve yaşanan bölge gibi faktörlerin bulguları etkilediği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarına dönük önerilere yer verilmiştir.

Akran zorbalığı davranışları sergileyen öğrencilerin, saldırganlık davranışlarının olumlu davranışlara dönüşmesini ve saldırganlık tutumlarının değişmesini sağlamak amaçlı sosyal aktivitelere yönlendirilebilirler. Şiddetin önlenmesi planları daha etkili hale getirilerek, akran eğitimleri ve grup rehberliği oturumları planlanabilir. Bununla birlikte ailelerin ve öğretmenlerin akran zorbalığı, kendine saygı, görünüş kaygısı, teknoloji bağımlılığı konularında eğitim almaları sağlanabilir.

Boşanma sürecinde olan ailelerle iş birliği kurularak, boşanmanın çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması amaçlı okul rehberlik servisleri veya toplum sağlık merkezleri tarafından bireysel veya grup danışmanlık hizmeti verilebilir. Böylece kendilerini yalnız ve anlaşılmaz hissetmeleri önlenebilir. Ayrıca boşanma sonrası çocuğun kişilik gelişiminin ve arkadaşlarıyla iletişimlerinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi, içsel çatışmalarının azalmasını sağlamak amaçlı grup çalışmaları şeklinde veli rehberliği gerçekleştirilebilir.

Her bireyin kendini olduğu gibi sevmesi, olduğu gibi kabullenmesi, kabullenebilmesi için de kendini iyi tanıması gerekmektedir. Öz güven ve öz saygının gelişmesi için çocuk anne ve baba tarafından doğru bir şekilde desteklenmelidir. Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılımı arttırılmalı, problem çözme becerileri geliştirilmeli ve sağlıklı bir

aile ortamında bulunmalıdır. Velilerin eğitim süreci sadece okul ve öğretmenler üzerine kalmamalıdır. Çeşitli kurumlar ve şirketler hizmet içi eğitim kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığında destek alarak aile eğitimleri düzenlenebilir.

Kendine saygısı çok düşük olan öğrenciler spor ve kültürel faaliyetlere yönlendirilebilir, mesleki rehberlik, eğitsel rehberlik gibi danışmanlık desteği verilebilir. Fakat unutulmamalıdır ki ailenin tutumu, çocuğun benlik gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir. Bu süreç içerisinde okul ve aile birlikte çalışmalıdır.

Araştırmanın sonuçlarının genellenebilir olması bu ve benzeri çalışmaların farklı örneklem gruplarında yapılmasıyla mümkündür. Bu bağlamda araştırmacılara benzeri çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, M. (2012). *Yabancı dil öğreniminde kaygı utangaçlık, strateji ve akademik başarı arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- Aslıhan, N. M. (1998). *Parçalanmış veya tam aileye sahip çocukların öz kavramı, depresyon düzeyleri ve akademik başarılarının yaş ve cinsiyet yönünden karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi) Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikolojide Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Atalay, A. (2010). *Akran zorbalığı gösterme ve akran zorbalığına maruz kalmanın cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, anne-baba tutumları, arkadaş ilişkileri ve benlik saygısı ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Bağlıkol, Y., (2010). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendine saygı ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). T.C.Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*, (11.bs.) İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bogenç, A. & Kuzgun, Y. (1994). Kendine Saygısı Düşük Ve Yüksek Olan Bireylerin Akademik Benlik Kavramı Puanlarının Karşılaştırılması. *1. Eğitim Bilimleri Kongresi*. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Bozkurt, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde sınav kaygısı matematik kaygısı, genel başarı ve matematik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı*

- değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde Akran Zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 81-92.
- Çelikoğlu, C. (1997). *Boşanmanın çocukların benlik saygısına etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiğdemoğlu, S. (2006). *Lise I. sınıf öğrencilerinin akran baskısı, özsaygı ve dışadönüklük kişilik özelliklerinin okul türlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çolakkadioğlu, O. (2003). *Ergenlerde karar verme ölçeği'nin (adolescent decision making questionnaire) uyarlama çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan ve Davranışı*, (21.bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çubukçu, Z., Gültekin, M.(2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*, 37, 155-174.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikosoyal Gelişim. *Adolesan Sağlığı Sempozyum Dizisi*, 63, 19-21.
- Doğan, T. (2009). *Bilişsel ve kendini değerlendirme süreçlerinin sosyal anksiyete açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, T. (2010). Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 151-159.
- Dölek, N. (2002). *Öğrencilerde zorbaca davranışların araştırılması ve önleyici bir program modeli* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Eker, O. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin yaşadığı sınav kaygısının nedenleri ve anne-baba tutumlarının sınav kaygısına etkisi: merzifon örneği* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Engin, A.O., Aksakal, İ., Seven, M.A. ve Sayan, A. (2016). Öğrenme ve Stres Arasındaki İlişki. *Ekev Akademi Dergisi*, 66.
- Epstein, S. (1973). The Self-Concept Revisited Or A Theory Of A Theory. *American Psychologist*, 28, 405-416.
- Ergün, N. (2015). *Erken ergenlerde okul, aile ve demografik değişkenlere göre akran zorbalığının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış Bilimleri* (5.bs.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Freud, S. (2016). *Yaşamım ve Psikanaliz*. çev. K. Şipal. (İstanbul: Say Yayınları).
- Geçtan, E. (1986). *Psikanaliz ve Sonrası* (4. Bs). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde Karar Verme Davranışlarının Öz-Saygı ve Problem Çözme Becerileri Algısı ile İlişkisi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 106-121.
- Gümüş, A.E. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Beden İmgelerinden Doyum Sosyal Kaygı Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33, 99-108.
- Gürsoy, E.C. (2010). *Ergenlerde sosyodemografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürüz, D. ve Temel, A. (2005). *İletişime Yeni Yaklaşımlar*. (1.bs). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Haase, A.M., Mountford, V., Waller, G. (2007). Understanding the Link between Body Checking Cognitions and Behaviors: The Roll of Social Physique Anxiety. *International Journal of Eating Disorders*, 40, 241-246.

- Hart, T.A., Flora, D.B., Palyo, S.A., Fresco, D.M., Holle, C., Heimberg, R.G. (2008). Development and Examination of the Social Appearance Anxiety Scale. *Assessment*, 15, 48-59.
- Hart, E.A., Leary, M. R. Ve Rejeski, W.J. (1989) . The Measurement Of Social Physique Anxiety. *Journal Of Sport & Exercise Psychology*, 11, 94-104.
- Işıkol Özge, F. (2013). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Üsküdar ilçesi örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kale, M. ve Demir, S. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığına İlişkin Görüşlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Kongresi*, 2017.
- Kapıkıran, N. (1999). *Lise öğrencilerinde başarı sorumluluğu ve başarı kaygısının psikopatolojik değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (25. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kara, H. Ve Kaçar, M. (2017). Akran Zorbalığı ve Toplumsal Önemi: İki Olgu Sunumu. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 22, 114-118.
- Karakaş, Y. (2008). *Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile sosyal saygı düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Kılıç, M. (2015). *Üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kocatürk, M. (2014). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile siber zorbalık arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Koç, M., Tutkun, Ö.F., Öztürk, H. ve Çalışkan, M. (2003). *Rehberlik*. Ankara: Net Yayın Dağıtım
- Korkmaz, H. (2017). *16-24 yaş arası öğrencilerin yoğun ve bağımlı internet kullanımı ile sosyal görünüş kaygıları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1998). *Yaşamın Zaferi*. (2.bs). Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (2005). *İnsanı Anlamak*. (8.bs). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köroğlu, E., (1996). *Mental Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal Elkitabı*. (4.bs), Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- Kurt, İ. (2006). *Sorularla Kaygı ve Sınav Kaygısı*. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2012). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkta Kullanılan Ölçme Araçları ve Programları Dizisi*. (4.bs.)Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kuzgun, Y. (2016). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*. (13.bs). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lawrence, D. (2006). *Enhancing Self-Esteem In The Classroom*.(3rd edition). London:Paul Chapman Publishing Ltd.
- Marcotte, D., Fortin, L., Potvin, P. ve Papillon, M. (2002). Gender Differences In Depressive Symptoms During Adolescence: Role Of Gender-Typed Characteristics, Self-Esteem, Body Image, Stressful Life Events, And Pubertal Status. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 10(1), 29-42.
- Miller, P. H. (2002). *Gelişim Psikolojisi Kuramları*. çev. Zeynep Gültekin. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Morganett, S. R. (2018). *Yaşam Becerileri*. çev. Sonay Gürçay, Alim Kaya, Mesut Saçkes. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Mülazımoğlu, Ö., Kirazcı, S. ve Aşçı, F. H. (2002). Sporcu ve Sporcu Olmayan Bayanların Sosyal Fizik Kaygı ve Beden İmgesinden Hoşnut Olma Düzeyleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11, 9-16.

- Öner, N. ve Le Compte, A. (1998). *Süreksiz Durumluk/Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. (2.bs.) Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Özguven, İ. E. (2007). *Psikolojik Testler*. (14.bs.) PDREM Yayınları, Ankara.
- Özkan, Y. ve Gökçearslan, E. (2010). Düşük Sosyo-Ekonomik Düzeydeki İlköğretim Okullarında Akran Zorbalığı. *İlköğretim Online Dergisi*, 9(2), 576-586.
- Özsungur, B. (2010). Cinsel Kimlik Gelişimi ve Cinsel Kimlik Bozukluğunda Psikososyal Değişkenler: Gözden Geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (3).
- Öztürk, A., Kara, A. Ve Körük, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Cinsiyet Rollerini Ve Yüz Kızarma Eğilimlerinin Sosyal Görünüm Kaygılarını Yordama Gücü Ve Aralarındaki İlişki. *Electronic Turkish Studies*, 10(10), 733-748.
- Özyürek, A., Gümüş, H., ve Özbatak, M. E. (2015). İlkokul ve Ortaokullarda Risk Göstergeleri Ve Müdahale Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 77-88.
- Peker, M.R. ve Başal, H.A. (1999). Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerde Kendine Saygı, Sınav Kaygısı ve Kendine Saygı ile Sınav Kaygısı Arasındaki İlişki. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1.
- Petersen, C.A. ve Crockett, J.L. (1985). Pubertal Timing And Grade Effects on Adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 14, 3, 191-206.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M ve Ayas, T (2007). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formunun Geliştirilmesi. 9. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*.17-19 Ekim 2007, İzmir.
- Salmon,P. (2001). Effects of physical exercise on anxiety, depression, and sensitivity

to stress: A unifying theory. *Clinical Psychology Review*, 21(1), 33-61.

Serin, B.N., Öztürk, S.(2007). *Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaş Grubu Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı Ve Kaygı Düzeyleri*. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2,) 117-128.

Söylemezoğlu, Ü. (2011). *Iskalanın Gençlik*.(2.bs). Dost, Ankara.

Şahin, G.R. (2006). *Bireylerin proaktif kişilik yapısı ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Şahin, M., Sarı, V.S. ve Aydın, B. (2011). Assessment of the Relationship Between The Ways Adolescents Use Facebook Self-Esteem. *Akademik Bakış Dergisi*, 23, 1-12.

Şahin, E. (2012). *Bazı değişkenlere göre ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygıları ve sosyal görünüş kaygıları* (Yüksek Lisans Tezi). 19 Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Tura, G. (2008). *Akran zorbalığına maruz kalmayı yordayan özellikler* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şirvanlı, Ö. D. (1998). Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Çocuklar Üzerinde Etkileri, Davranış ve Uyum Problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6, 19-29.

Karakuş, S. (2003). *Anne babası boşanmış ve boşanmamış çocukların depresyon düzeylerinin incelenmesi ve okul başarısına yansımaları* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Uyanık, S. (2007). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik, yalnızlık ve kendine saygı düzeyinin sınav kaygısı üzerindeki etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Ülkü, H. (2017). *Gençlerde sosyal görünüş kaygısı ile sosyal anksiyete arasındaki ilişkinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ümmet D, (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ürün, A.E. (2010). *Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Yaman, Ç., Kosu, S., Tesneli, M., Tesneli, Ö., Yalvarıcı, N., Gelen, N. (2008). Elit Seviyedeki Değişik Spor Branşlarının Fiziksel Benlik Algısı Üzerine Etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5, 1-16.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. (20.bs). Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, R. (2014). Akran Zorbalığı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 39-51.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Gençlik Çağı*. (13.bs). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüceant, M. (2013). *Beden eğitimi öğretmen adaylarının sosyal görünüş kaygı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Yüksel, Ö. (2006). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- White, E.K. (2008). *The role of social physique anxiety and social appearance anxiety in the body checking behaviors of male and female college students* (Master Thesis). University of Nevada, Department of Psychology, US.

EK-1 BİLECİK VALİLİĞİNİN OLUR YAZISI

T.C.
BİLECİK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 21174680-604.01.01-E.2955287
Konu : Tez Çalışması İzni

07.03.2017

İSTANBUL ZAİM ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

- a) 15.02.2017 tarihli ve 34555043-300-154 sayılı yazı
b) 06.03.2017 tarihli ve 21174680-604.01.01-E. 2873556 sayılı Valilik Onayı.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Derya BİLİR'in İlimiz Osmaneli ilçesinde bulunan ortaokullarda "**Ortaokul Öğrencileri Arasındaki Akran Zorbalıkları ve Sosyal Görünüş Kaygıları İle Kendilerine Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" konulu Tez Çalışması, Anket ve Ölçek Uygulaması yapmak istemesi hakkında Valilik Makamından alınan olur ekte gönderilmiş olup, araştırma tamamlandıktan sonra sonuçlarının bir kopyasının, Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Fazilet DURMUŞ
Millî Eğitim Müdürü

Ek : 1 (Olur)

Güvenli Elektronik İmza:
Aslı ile Aynıdır

07.03/2017

Kamil ÖZTÜRK
V.H.K.İ.

Bilecik İl Millî Eğitim Müdürlüğü Valilik Ek Binası
Tel: (0 228) 212 14 86 Faks: (0 228) 212 39 50
e-posta: bilgiislem11@meb.gov.tr Ağ: http://bilecik.meb.gov.tr

Bilgi için : Cuma İVRENDİ
Şube Müdürü
Tel: (0 228) 212 14 86/120
Faks: (0 228) 212 39 50

İhsan ŞAVK
Şef
(0 228) 212 14 86/119

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7ff2-2e98-398e-a65e-f789 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma “Öğrencilerin Akran Zorbalığı ve Sosyal Görünüş Kaygıları ile Kendine Saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi” amaçlı yapılmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz, araştırmanın doğru sonuçlanması açısından önemlidir. Lütfen bütün soruları dikkatlice okuyarak cevaplayınız. Size en uygun seçeneği (X) işareti koyarak belirleyiniz.

1	İsim Soyisim:	
2	Okul	
3	Sınıf:	() 7. Sınıf () 8. Sınıf
4	Yaş:	() 13 () 14 () 15
5	Cinsiyet:	() Kız () Erkek
6	Şehit çocuğu musun?	() Evet () Hayır
7	Anne sağ mı?	() Evet () Hayır
8	Baba Sağ mı?	() Evet () Hayır
9	Anne ve baba birlikte mi?	() Evet Birlikte. () Hayır. Ayrılar.
10	Kardeş sayısı:	() Tek çocuğum () 1-2 () 3-4 () 5-6 () 7 ve üzeri
11	Annenizin eğitim durumu	() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Okula hiç gitmedi
12	Anne çalışıyor mu?	() Evet () Hayır
13	Babanızın eğitim durumu	() İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Okula hiç gitmedi
14	Baba Çalışıyor mu?	() Evet () Hayır
15	Aylık Geliriniz :	() 0 - 1000 TL arası () 1001-2000 TL arası () 2001-3000 TL arası () 3001-4000 TL arası () 4001 TL ve üzeri
16	Evde Kiminle yaşıyorsun?	() Annem, babam ve kardeşlerimle birlikte () Sadece annemle () Sadece babamla () Annem ve babamla yaşamıyorum. (Açıklama Yazınız.....)

EK-3

SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGISI ÖLÇEĞİ(SGKÖ)

Aşağıda verilen ölçek sosyal görünüş kaygısını ölçmek için kullanılmıştır. Sizden aşağıdaki ifadelere

- 1- Hiç Uygun Değil 2 – Uygun Değil 3- Biraz Uygun
4- Uygun 5- Tamamen Uygun

Şeklinde cevap vermeniz isteniyor. Lütfen ifadeleri doğru ve samimi bir şekilde yanıtlayınız.

	1	2	3	4	5
1. Dış görünüşümle ilgili kendimi rahat hissedirim.*					
2. Fotoğrafım çekilirken kendimi gergin hissedirim.					
3. İnsanlar doğrudan bana baktıklarında gerilirim.					
4. İnsanların görünüşümden dolayı benden hoşlanmayacakları konusunda endişelenirim.					
5. Yanlarında olmadığım zamanlarda insanların, görünüşümle ilgili kusurlarımı konuşacaklarından endişelenirim.					
6. Görünüşümden dolayı insanların benimle beraber vakit geçirmek istemeyeceklerinden endişelenirim.					
7. İnsanların beni çekici bulmamalarından korkarım.					
8. Görünüşümün yaşamımı zorlaştıracığından endişe duyarım.					
9. Karşıma çıkan fırsatları görünüşümden dolayı kaybetmekten kaygılanırım.					
10. İnsanlarla konuşurken görünüşümden dolayı gerginlik yaşarım.					
11. Diğer insanlar görünüşümle ilgili bir şey söylediklerinde kaygılanırım.					
12. Dış görünüşümle ilgili başkalarının beklentilerini karşılayamamaktan endişeleniyorum.					
13. İnsanların görünüşümü olumsuz olarak değerlendirecekleri konusunda endişelenirim.					
14. Diğer insanların görünüşümdeki bir kusurun farkına vardıklarını düşündüğümde kendimi rahatsız hissedirim.					
15. Sevdiğim kişinin görünüşümden dolayı beni terk edeceğinden endişe duyuyorum.					
16. İnsanların görünüşümün iyi olmadığını düşünmelerinden endişeleniyorum.					

EK-4 TAYFUN DOĞAN'IN İZİN YAZISI

RE: Tez çalışması Sosyal Görünüş Kaygı Ölçeği hakkında

Doç. Dr. Tayfun Doğan <tayfun.dogan@uskudar.edu.tr>

10.1.2017 (Sal) 07:10

Kime:derya bilir <derya_blr@hotmail.com>;

Merhaba Derya Hanım,

Uyarlamasını yaptığımız Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği'ni çalışmanızda kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar dilerim,

Doç. Dr. Tayfun Doğan
Üsküdar Üniversitesi
Psikoloji Bölümü

www.tayfundogan.net

EK-5**KENDİNE SAYGI ÖLÇEĞİ**

Açıklama: Lütfen aşağıdaki her bir soruyu dikkatli şekilde okuyup sorulan soruyu “Cevap Kağıdı” üzerinde size en uygun gelen seçeneği işaretleyerek cevaplayınız.	Her Zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
1. Kişilik özelliklerinizden hoşnut musunuz?					
2. Bir işi yaparken son kararı kendiniz mi verirsiniz?					
3. Bir başarısızlığa uğradığınızda kendinizi her yönden değersiz bulur musunuz?					
4. İşe yaramaz ve acınacak biri olduğunuzu düşünüyor musunuz?					
5. Geçmişe baktığınızda övüneceğiniz işler yaptığınızı düşünüyor musunuz?					
6. Olduğunuz gibi görünmek sizi rahatsız eder mi?					
7. Başkalarına göre daha yetersiz olduğunuzu düşünür müsünüz?					
8. Başkaları size önem veriyor mu?					
9. Çevrenizde aranan bir insan mısınız?					
10. Ulaştığınız başarılar kendi yetenek ve çabalarınızın sonucu mudur?					
11. Kendinizden hoşnut musunuz?					
12. Bir konuda eleştiri aldığınızda kendinizi değersiz biri olarak görüyor musunuz?					
13. İlgi ve ihtiyaçlarınızın neler olduğunu bilip, bunları karşılayacak biçimde davranır mısınız?					
14. Bazı konularda başarısız olsanız da kendinizi değerli bulur musunuz?					
15. Üzerinize aldığınız işi başarı ile bitirebilir misiniz?					
16. Haksızlığa uğradığınızda mücadele eder misiniz?					
17. Toplantılarda söz alarak kendi görüşlerinizi ifade eder misiniz?					
18. Bir ortamda karar verilirken sizin önerilerinizin de dikkate alınmasına önem verir misiniz?					
19. Yeteneklerinize güvenir misiniz?					
20. Başkaları sizinle olmaktan zevk alır mı?					

EK-6 ATLAS AYŞE BOGENÇ'İN İZİN YAZISI

Re: Kendine saygı ölçeği tez çalışması izni hakkında

Atlas Ayşe Bogenç <abogenc@biruni.edu.tr>

24.3.2018 (Cmt) 16:59

Kime:derya bilir <derya_blr@hotmail.com>;

Derya merhaba,
Ölçeği kullanabilirsin... Çalışaman bittiğinde bana da yollarsan sevinirim...
Kolay gelsin.... Başarılar

EK-7 AKRAN ZORBALIĞI BELİRLEME ÖLÇEĞİ – ERGEN FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda öğrenciler arasında zaman zaman gözlenen bir takım söz ve eylemler yer almaktadır. Bazı öğrenciler bu söz ve eylemleri bazen tek başlarına bazen de arkadaşlarıyla birlikte yaparak kendilerinden daha güçsüz öğrencileri **rahatsız** ederler. Sizden istenen bu söz ve eylemlere; a) ne sıklıkla **uğradığınızı** ve b) ne sıklıkla **yaptığınızı** ilgili maddenin karşısına işaretlemenizdir.

Adınızı ve soyadınızı yazmayınız ve sorulara lütfen **dürüst** cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar **gizli tutulacak** ve hiç kimseye gösterilmeyecektir.

Hepinize şimdiden teşekkürler.

Sınıfınız :

Cinsiyetiniz :

		BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
		Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman	Hemen hemen hergün	Haftada en az 1 defa	Ayda 1 defa	Dönem boyunca 1 defa	Hiçbir zaman
1	El-kol şakası yaparak rahatsız etme										
2	Rahatsız etmek amacıyla sürekli olarak gıdıklama										
3	Saç ve kulak çekme										
4	Oturmak üzereyken altına rahatsız edici bir cisim koyma										
5	Kuyrukta zorla sırasını alma, önüne geçme										
6	Oyun oynarken sahayı ya da bir mekanı güç kullanarak terketmeye zorlama										
7	Çimdik atma, ısırma										
8	Kalem, toplu iğne vb. sivri cisimler ile saldırma										
9	İtme, dürtme, kolunu bükme, çelme takma, yere düşürme										
10	Zarar vermek ya da rahatsız etmek amacıyla üzerine bazı cisimler atma, fırlatma										
11	Kasıtlı olarak omuz atma, dirsek vurma, çarpma										
12	Sopa, çubuk, cetvel vb. cisimler ile vurma										
13	Tekme-tokat atma, yumruk atma, yüze, kafaya, enseye vurma										
14	Bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb. kesici aletlerle saldırma veya korkutma										
15	Tabanca gibi ateşli ve patlayıcı maddelerle saldırma ya da korkutma										
16	Saç ve ten rengi, diş yapısı, dış görünüşü, giysileri, beden yapısı ya da bedensel özürüyle alay etme										
17	Aksani, şivesi ya da konuşma tarzıyla alay etme										

18	Adı ya da soyadıyla dalga geçme, hoş gitmeyen, küçük düşürücü isimler (lakap) takma																		
19	Anne, baba ya da ailesinin bazı özellikleriyle alay etme																		
20	Küfür etme, kaba ve çirkin sözler söyleme																		
21	Çeşitli nedenlerle sataşma, hakaret etme, küçük düşürme, utandırma, aşağılama, dalga geçme, alay etme, incitme, kızdırma, ağlatma.																		
22	Tehdit etme																		
23	Oyuna ve çeşitli etkinliklere almama																		
24	Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme																		
25	Görmezden gelme, yok sayma																		
26	Dışlamak amacıyla konuşmama, sorularına cevap vermeme																		
27	Diğer öğrencilerin de konuşmasını ve arkadaşlık yapmasını engelleme																		
28	Arkadaşlarını kendisine karşı kıskırtarak aralarının bozulmasına çalışma																		
29	Aleyhinde söylentiler çıkarma ve yayma																		
30	Yapmadığı şeylerle ilgili iftira ve asılsız söylentiler ile suçlanma ve zor duruma düşürülme																		
31	Hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma																		
32	Yapmadığı şeylerle ilgili öğretmene şikayet etme																		
33	Sırlarını başkalarına anlatarak zor duruma düşürme																		
34	Para ya da okul harçlığını zorla alma																		
35	Eşyalarını ya da yiyeceklerini zorla alma																		
36	Kantinden zorla bir şeyler ısmarlatma																		
37	Para ya da eşyalarını çalma																		
38	Kalem, kitap, defter vb eşyalarını kasıtlı olarak yırtma, kırma, atma, yakma																		
39	Defter ya da kitaplarını karalama ya da üzerlerine kötü şeyler yazma																		
40	Kasıtlı olarak elbiselerini yırtma, yırtmaya çalışma, kirletme																		
41	Baskıyla telefonuna kontür yükletme																		
42	Ödünç alınan para ya da eşyayı geri vermeme																		
43	Çanta ya da diğer eşyalarını izinsiz karıştırma																		
44	Cinselliği çağrıştıran beden ve yüz ifadelerini kullanma (dudağını yalama, göz süzme, el-kol hareketleri yapma vb.)																		
45	Yavru, fıstık, yakışıklı diye laf atarak rahatsız etme																		
46	Birini onun isteği dışında cinsel amaçla öpme, dokunma ya da bunları yapmaya çalışma																		
47	Birinin giysilerini (etek, eşofman vb.) isteği dışında açarak rahatsızlık verme																		
48	Rahatsız edici cinsel içerikli fiziksel şakalar yapma																		
49	Cinsel içerikli isim takma (gay, lezbiyen, sapık vb.)																		
50	Rahatsız edici cinsel içerikli sözel şakalar yapma																		
51	İstemediği halde cinsel konuları konuşmaya zorlama.																		
52	Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma																		
53	Tuvaletin duvar ya da kapısına, birinin adını kullanarak cinsel içerikli sözler yazma ya da resim yapma.																		

EK-8 TUNCAY AYAS'IN İZİN YAZISI

Re: Tez çalışması Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu hakkında

Tuncay Ayas <tayas@sakarya.edu.tr>

6.1.2017 (Cum) 10:57

Kime:derya bilir <derya_blr@hotmail.com>;

📎 2 ekin (184 KB)

AKRAN ZORBALIĞI ÖLÇEĞİ ERGEN FORMU 6[1].6.2006.doc; Akran Zorbalığı Belirleme formlarının geçerlilik ve güvenilirli.doc;

Merhabalar, yapacağınız çalışmada tarafımızca geliştirilen Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formunu kullanmanızda herhangi bir sorun yoktur. ölçek ektedir. çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim

Doç. Dr. Tuncay AYAS
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD

ÖZGEÇMİŞ

Derya ALIMCI

Yeni Mahalle Adnan Menderes Bulvarı No: 64 Günay Apartman Daire 8

Tavşanlı - KÜTAHYA

Telefon: 0539 512 50 63

E-mail: derya_blr@hotmail.com

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, 2018, İstanbul

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Bölümü, 2015, İstanbul

B. MESLEKİ DENEYİM

2013-2015 İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Tanıtım ve Halkla İlişkiler

2015-2016 İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Özel Yetenekli Çocuklar Eğitim
Uygulama ve Araştırma Merkezi

Şubat 2016- Haziran 2016 Halkalı Sultan Reşat Ortaokulu Rehber Öğretmeni

2016-2017 Bilecik Osmaneli Cumhuriyet Ortaokulu Rehber Öğretmeni

2017- Kütahya Tavşanlı 75. Yıl Ortaokulu Rehber Öğretmeni

2017-2018 Kütahya Tavşanlı Hayme Ana Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Rehber
Öğretmeni – Görevlendirme

2018 - Kütahya Tavşanlı Ressam Abdullah Taktak Ortaokulu Rehber Öğretmeni
Görevlendirme

C. PROJELERİ

1-Tübitak 4006 – Sağlıklı Yaşam Akran Eğitimi